יודישע אילוסטרירטע צייטונג

Żydowska gazeta illustrowana

Wychodzi każdego czwartku.

Prenumerata wynosi: Rocznie 10 K. — 5 Rbs. Półrocznie 5 K. 2.50 Rbs. Kwartalnie K 2.75 — 1.50 Rbs.

Pojedynczy egzemplarz 20 h. — 10 Kop.

Redakcya i Administracya: Kraków, Grodzka 62.

Judische Illustrierte Zeitung.

ערשיינט יעדען דאנערסטאג.

אבאנאמענטס־פרייז: יעהרליך: 10 קראָנען. 5 רובל. האלביעהריג 5 קראָנען 2.50 רובל. פיערטעל יעהרליך 2.75 קראָנען, — 1.50 רובל.

איינצעלנע נומער 20 העללער 10 קאָפּ.

רעדאקציאן און ארמיניסטראציאן: קראקא גראָדזקא 62.

הויפּטפּערטרעטונג פאר רוסלאנד: י. מערעצקי, ווארשא, מיאראווא נר׳ 12 פיליע אין לאדז: פּרזעיאזד נר׳ 16.

נאך דער קאטאסטראפע אין איטאליען.

נאך דער קאטאסטראָפע אין איטאליען: 1. די פּעראונגליקטע ערווארטען א הילפסצוג. 2. א צערשטערטע שטראסע אין מעסינא 3. די צערשטערטע באנק פון סיציליען אין מעסינא. 4. די מאטראזען טראָגען פערוואונדעטע אויס א צערשטערטן הויז.

אינהאלט: נאך דער קאטאסטראפע אין איטאליען. — אויסגלייך צווישען עסטרייך און טירקיי. — קריעג אדער פריעדען. — בילגאריען און טירקיי. — אדמיראל ראשדעסטווענסקי. — בערויבט אין דער קירכע. — דינאמיט־עקספּלאזיע אין א קאסערנע. — בראָניסלאוו הובערמאן און פּאגאניני׳ס פיעדעל. — בעאונרוהיגענדע נאכריכטען פון כינא. — דער בייראם־קרבן. — האבצייט אין דער קאיזערליכע פאמיליע. או. ז. וו. או. ז. וו.

נאך דער קאטאסטראפע אין איטאליען.

שוין באלד דריי וואכען, זייט דעם עס האט זיך ערייגנט דאס שרעקליכע ערד־ציטערניש אין איטאליען, און די בעפעלקערונג פון די בעטראפענע שטעדט לעבען נאך אלץ אין שרעק און אין פחד. די ערד האט זיך נאך נישט בערוהיגט. די האלב איינגעפאלענע הייזער צעפאלען זיך נאך מעהר, בעגראבענדיג אונטער זייערע טרימער נייע קרבנות.

דאנעגען געלינגט עס נאך ביז אין די לעצטע טעג, ארויסצוראטעווען לעבענדיגע מענשען... עס דערצעהלען זיך די גרעסטע נסים, וויא אזוי די געראטעטע לעבען אונטער די פערשיטע מויערן און אין די קעלערס דורך מעהר פון 14 טעג.

לעצטען פרייטאג איז פארגעקומען א ערד־ציטערניש אויך אין נארד־איטאליען. אם שטארקסטען האט מען זי געשפירט אין וועענעדיג. צום גליק איז עס געווען זעהר לייכט, ווייל זאנסט וואלט די געראדעצו אויף דעם וואסער געבויטע שטאדט געווארען א חורבה אין עטליכע סעקונדען.

די רעטונגסארבייטען ווערען שטארק בעטריעבען. געלד פליעסט צו פון אלע זייטען; אין אלע לענדער ארבייטען הילפסקאמיטעט'ם, און פון איבעראל קומען ערצטע און פרייווילינע רעטונגס־געזעלשאפטען, זיך צו בעטהייליגען אין דער רעטונגס־ארבייט.

די איטאליענער פיהלען עס אלס טרויסט אין דעם גרויסען אומגליק, וואס די גאנצע ציוויליזירטע וועלט נעמט אנטהייל אין זייער שמערץ. גאנץ בעזונדערס פרייט זיי די טהיילנאמע און די אונטערשטיצונגען, וואס קומען פון עסטרייך־אונגארן. די הייסקעפפיגע איטאליענער האבען פון אנפאנג געפרופט איבער עסטערייך שימפפען, אז עס ריהרט זיך נישט. שפעטער אבער האבען זיי אליין געמוזט מודה זיין, אז די פערהאסטע עסטערייכער האבען זיי אם מייסטען געהאלפען און עס איז צו ערווארטען, אז דאס פאליטישע פערהעלטעניס צווישען ביידע פעלקער וועט זיך אצינד בעסערן.

דער קעניג און די קעניגען פון איטאליען ארבייטען אונערמידליך די פעראונגליקטע צו העלפען. אין קעניגליכען טהעאטער נייען די הויפדאמען קליידער פאר די אונגליקליכע און די קעניגען מיט זיי. דאס קעניגספאאר איז אין גאנצען לאנד געוואָרען שטארק פאפולער.

נאך דער קאטאסטראפע אין איטאליען: די קאוואור־גאסע אין מעסינא.

דער קייזער פון עסטרייך האט דער קעניגען אלס אויסצייכנונג פאר איהר רעטונגס־ארבייט געשענקט דעם עליזאבעט־ארדען.

עס וועט נאך נאטירליך זעהר לאנג דויערן, ביז די בעפעלקערונג פון סיציליען וועט זיך בערוהיגען און נאך לענגער וועט עס דויערן, ביז מען וועט קענען וועג־ריימען דעם שוט און די חורבות, וועלכע דאס שרעקליכע ערדציטערניש האט געמאכט.

דאס ערדציטערניש פון מעסינא בלייבט דאס שרעקליכסטע אין דער וועלט־געשיכטע.

אין אונזער היינטיגער נומער ברענגען מיר פון דער שרעקליכער קאטאסטראפע עטליכע ארגינעלע בילדער.

אויסגעגליכען דעם קאנפליקט.

סוף סוף איז עס צווישען עסטערייך־אונגארן און דער טירקיי געקומען צו א אויסגלייך וועגען באסניען און הערצאגאווינא. ווי בעקאנט, האט די טירקיי געפאדערט, עסטערייך־אונגארן זאל איבערנעהמען אלס ענטשעדיגונג פאר די הערשער־רעכטע פונ'ם סולטאן אין באסניען־הערצאגאווינא א טהייל פון דער טירקישער שטאאטסשולד אים בעטראג פון 100 מיליאן פראנק.

די עסטערייך־אונגארישע רע־גיערונג האט אבער ערקלערט, אז זי קען דיעזע פאדערונג נישט אנער־קענען, ווייל די אקופאציאן פון די ביידע פראווינצען און זייער ערהאל־טונג אין די לעצטע 30 יאהר האט געקאסט איינגעהויערע סומען און עס־טערייך־אונגארן קען נישט נאך אצינד ווייטער צאהלען... די טירקיי, זיך פיהלענדיג צו שוואך, צו פיה־רען א קריעג, האט אנגערופען די הילף פון די מעכטע, וואס האבען אונטערגעשריעבען דעם בערלינער טראקטאט, און די יונגטירקען האבען איינגעפיהרט א בויקאט אויף די עסטערייכישע סחורות.

א צייט לאנג איז די לאגע געווען זעהר ערנסט. עסטערייך־אונגארן האט געדראהט, זיך צו וועהרען קעגען דעם באי־קאט מיט געוואלט און עס איז מעגליך געווען א אמת'ר קאנפליקט.

אין די לעצטע טעג איז עס דעם עסטערייכיש־אונגארישען אמבאסאדאר אין קאנסטאנטינאפעל, מארק־גראף פאלאוויציני, געלונגען צו געפינען אן־אויס־וועג פון דיעזער פערוויקעלטער געשיכטע. אזוי ווי אין באסניען־הערצאגאווינא געפינען זיך פיעל פעלדער, וועלדער און בערגווערקע, וואס האבען געהערט צו דער טירקישער רעגיערונג און היינט האט זיי עסטערייך־אינגארן צוגענומען, צאהלט זי פאר זיי א סומע פון

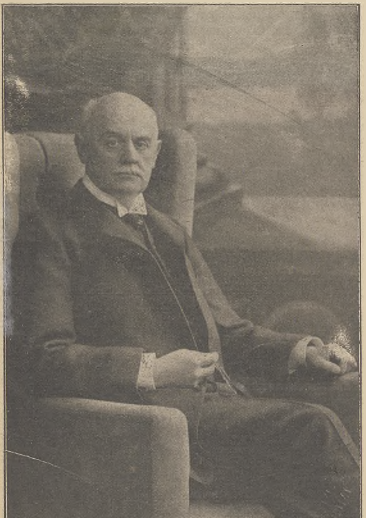

אויסגלייך צווישען עסטערייך און דער טירקיי: מארקגראף פאלאוויציני, דער עסטרייכישער אמבאסאדאר אין קאנסטאנטינאפאל.

טירקיי און בולגאריען: קעניג פערדינאנר [illegible]

קריעג אדער פריעדען: קעניג פעטער פון סערביען.

דריטהאלב מיליאן טירקישע פפונד, דאס איז בערך 60 מיליאן קראנען. אויסער דעם וועט עסטערייך־אונגארן אבשליעסען מיט דער טירקיי א האנדעלס־פערטראג, אין וועלכען עס וועלען בעריקויכטיגט ווערען די טירקישע ווירטהשאפטליכע אינטערעסען.

די פערטרעטער פון אלע מעכטע האבען זיך אריינגעלעגט אין שלום און די טירקישע רעגיערונג האט דעם עסטרייכישען פארשלאג אנגענומען. דער טירקישער גראס־וועזיער האט די זאך פארגעלעגט דעם פארלאמענט און אויך דאס פארלאמענט האט דאצו געגעבען זיין הסכמה.

די טעג וועט די אבמאכונג פון ביידע צדדים ווערען אונטערגעשריעבען און דאס פערהעלטניס צווישען ביידע שכנים וועט ווידער ווערען נארמאל. דער באיקאט הערט פיסלעכווייז אויף. ער האט, לויט די אפיציעלע ידיעות, דער טירקישען האנדעלסוועלט מעהר געשאדעט ווי עסטערייך־אונגארן, און דער גאנצער עסטערייכיש־אונגארישע פערלוסט בעטראגט קוים 3 מיליאן קראנען, וועלכע מען וועט אבער באלד ווידער איינבריינגען, ווייל די טירקישע סוחרים מאכען שוין איצט גרויסע בעשטעלונגען. די ענגלישע פלענע, צו פערדרענגען דעם עסטערייכישען האנדעל פון דער טירקיי, זענען נישט געלונגען.

אונזער היינטיגע אילוסטראציע שטעלט פאר דעם עסטערייכיש־אונגארישען אמבאסאדאר אין קאנסטאנטינאפעל, מארקגראף פאליאוויציני, וועלכער האט זיך ערווארבען א גרויס פערדיענסט אין דעם צושטאנדבריינגען פונ'ם אויסגלייך צווישען עסטערייך־אונגארן און דער טירקיי.

קריעג אדער פריעדען: קראנפרינץ געארג פון סערביען.

בולגאריען און די טירקיי.

זייט עטליכע חדשים הערשט צווישען בולגאריען און דער טירקיי א שלעכט פערהעלטניס. בולגאריען איז זייט דעם יאהר 1878 איין זעלבשטענדיג פירסטענטהום אונטער דער סאוועריניטעט פונ'ם סולטאן, ד. ה. אז לפנים האט דארט דער סולטאן נאך געפיט א שטיקעל דעה, אזוי פיעל, אז יעדער פירסט פון בולגאריען ברויך פון איהם צו ווערען בעשטעטיגט. אבער א דעה האט מען איהם נישט געפרעגט. און דער איצטיגער קעניג, למשל, האט אלס פירסט פון בולגאריען געהערשט איבער 10 יאהר אהן דעם סולטאנס בעשטעטיגונג און עס האט איהם נישט געשאדט. דער פירסט פון בולגאריען איז אויך גלייכצייטיג גובערנאטאר פון דער טירקישער פראווינץ אסטרומעליען, וועלכע ווערד פון בולגאריען פערוואלטעט. פאר רומעליען פלעגט בולגאריען צאהלען דער טירקיי יעדעס יאהר עטליכע מיליאן פראנק „טריבוט".

אים לעצטען זומער, ווען עס איז איינגעפיהרט געווארען די קאנסטיטוציע אין דער טירקיי, האט פירסט פערדינאנד פון בולגאריען בענוצט די געלעגענהייט, זיך צו ערקלערען אלס אונאבהענגיגער קעניג פון בולגאריען און אסטרומעליען, און וויל נישט מעהר צאהלען דער טירקיי דעם יעהרליכען טריבוט. א צייט לאנג איז די סיטואציע געווען זעהר ערנסט. בולגאריען איז מיליטעריש גוט גערישטעט און די ארמעע איז אויסגעצייכנעט. א קאמפף צווישען בולגאריען און דער טירקיי וואלט געווען זעהר שווער און פערוויקעלט. די מעכטע האבען זיך אבער אריינגעלעגט אין שלום, בולגאריען האט זיינע טרופען צוריקגערופען פון דער גרעניץ און זיך אריינגעלאזט אין אונטערהאנדלונגען מיט דער טירקיי. די טירקישע רעגיערונג פאדערט 600 מיליאן פראנק פאר רומעליען, בולגאריען האט דאפון נישט געוואלט הערען און די פערהאנדלונגען האבען זיך צעשלאגען.

איצט, נאכדעם עס איז שוין צושטאנד געקומען א איינינונג צווישען דער טירקיי און עסטערייך־אונגארן, וואבייא עסטערייך־אונגארן צאהלט 60 מיליאן, למען השלום, כדי צו פערמיידען א קריעג, איז שוין אויך בולגאריען בעסער געווארען. עס וויל געבען 18 מיליאן פראנק און עס זעהט אויס, אז די טירקיי וועט זיך דאמיט געבען צופריעדען און אויך דער קאנפליקט וועט באלד זיין ערלעדיגט.

אונזער היינטיגע אילוסטראציע שטעלט פאר דעם קעניג פון בולגאריען, וועלכער האט דאס קליינע פערארימטע לאנד אין די 20 יאהר פון זיין רעגיערונג ווירטהשאפטליך, פאליטיש און מיליטעריש שטארק געהויבען.

קריעג אדער פריעדען?

סערביען און מאנטענעגרא קענען זיך נאך אלץ נישט בערוהיגען. די צוויי קליינע לענדליך זעהען זייערע האפנונגען פון טאג צו טאג מעהר שווינדען; רוסלאנד ערקלערט עפענטליך, אז עס וועט מיט עסטערייך־אונגארן וועגען באסניען קיין קריעג נישט פיהרען; די טירקיי האט זיך שוין אויסגעגלייכט; ענגלאנד שימפפט שוין נישט מעהר און איטאליען האט א פערשלאגענעם קאפ מיט דעם ערד־ציטעניש. אבער די סערבען און די מאנטענעגרינער זענען פון זייערע הערשער און פאליטיקער געווארען אזוי אויסגעהעצט צום קריעג, אז זיי ווילען און קענען זיך נישט בערוהיגען. זיי פערלאנגען א קריעג אדער דראהען מיט א רעוואלוציע.

מען שמועסט דאפון, אז קעניג פעטער פון סערביען און פירסט ניקאלויס פון מאנטענעגרא וועלען מוזען אבדאנקען און איבערגעבען די מלוכה זייערע זיהן געארג און דאנילא.

אין מאנטענעגרא וואלט נאך אזוי ווי אבגעלאפען בשלום, אבער אין סערביען וועט דערמיט נאך ווערען ערגער. קראנפרינץ געארג האט זיך אזוי שטארק ענגאזשירט פאר'ן קריעג, אז זיין איבערנעהמען די מלוכה וועט מוזען פיהרען צו א בלוטיגער מלחמה אדער צו א גע־

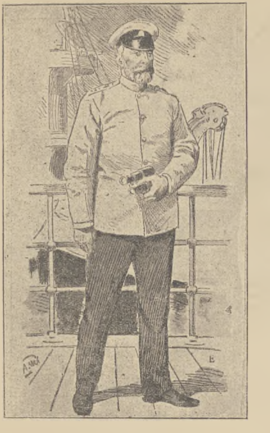

אדמיראל ראשרעסטווענסקי.

פעהרליכער רעוואלוציע, וועלכע וואלט אונטערגעווישט די גאנצע סערבישע דינאסטיע.

אין אונזער היינטיגער נומער ברענגען מיר די בילדער פון דעם סערבישען קעניג פעטער און פונ'ם קראנפרינץ געארג.

א יוד בעקומט דעם נאבעל־פרייז.

דער פאר עטליכע יאהר פערשטארבענע שוועדישע מיליאנער נאבעל, דער ערפינדער פון דעם דינאמיט האט אין זיין צוואה אבגעלאזט א גרויס פערמעגען, פון וועלכען עס ווערען יעדעס יאהר פערטהיילט גרויסע פרעמיעס צו 192,000 פראנק אן די גרעסטע מענער, וואס האבען זיך ערווארבען פערדיענסטע אין דער ליטעראטור, וויסענשאפט און אין דער ארבייט פאר דעם וועלט־פריעדען.

צווישען די יעניגע, וואס האבען דאס יאהר בעקומען דעם נאבעל־פרייז, געפונט זיך אויך דער יודישער פראפעסאר עהרליך אין פראנקפורט אם מאין. פראפעסאר עהרליך, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין אונזער היינטיגער נומער, איז איינער פון די גרעסטע מעדיצינישע געלעהרטע אין דייטשלאנד. ער איז אויך דער ערשטער יוד, וואס האט בעקומען דעם נאבעל־פרייז. די פערטהיילונג ווערט פארגענומען פון דער שוועדישער אקאדעמיע דער וויסענשאפטען.

דרייסיג־יעהריגעם שריפטשטעלער־יובילעאום.

אין ווארשא האט פאריגע וואך געפייערט זיין 30 יעהריגעם שריפטשטעלער־יובילעאום דער בעקאנטער פובליציסט און ליטעראט ס. א. קעמפנער, (א יודי) לאנגיעהריגער רעדאקטאר פון דער „גאזעטא האנדלאווא" און איצט רעדאקטאר פון דער „גאווא גאזעטא".

קעמפנער איז איינער פון די פארטגעשריטענסטע פוילישע ליטעראלען און זיינע פובליציסטישע ארטיקעל האבען תמיד א שטארקען איינפלוס אויף דעם פובליקום.

ער האט אויך ארויסגעגעבען עטליכע וויכטיגע ווערק און איז געווען איינער פון די רעדאקטארען פון דער פוילישען „האנדעלס־ענציקלאפעדיע".

די ליטעראַרישע וועלט האט דאס יובילעאום געפייערט אין גראסארטיגער ווייזע און די גאנצע פוילישע פרעסע האט דעם יובילאר געווידמעטווארמע בעגריסונגען.

האכצייט אין דער קאיזערליכער פאמיליע! דאס ברויטפאאר ערצהערצאָגין רענאַטאַ מאריא און פירסט היעראנים ראדזיוויל.

אדמיראל ראשדעסטווענסקי.

אין פעטערסבורג איז לעצטען מיטוואָך דער געוועזענע רוסישע אדמיראל ראשדעסטווענסקי פלוצים געשטארבען. ער האט פערברענגט דעם אבענד אינם קרייז פון זיין פאמיליע ביי פאלקאמענער געזונדהייט. זיך לעגענדיג שלאפען, האט ער זיך בעקלאגט, אז עס איז איהם עפּיס איבעל ביים הארץ און נאך האלבער נאכט איז ער געשטארבען.

מיט עטליכע יאהר צוריק האט דער אדמיראל חדשים לאנג בעשעפטיגט די גאנצע וועלט. אים קריעג צווישען רוסלאנד און יאפאן איז איהם צוגעפאלען די אויפגאבע, צו קאָמאנדירען די רוסישע פלאָטע, וועלכע האט געזאלט בעפרייען פארט־ארטהור. גלייך, ווי ער איז ארויס מיט זיין פלאטע פון דער היים, האט איהם פאסירט א אונאנגענעהמער צופאל. פאהרענדיג ביי נאכט נישט ווייט פון דער ענגלישער קיסטע, האט ער געגעבען הולל בעגעגענט ענגלישע פישער־שיפלעך און מיינענדיג, אז עס זענען דאס יאפאנישע טארפעדא־באאטע, וואס ווילען זיין פלאטע צערשטערען, לאזט ער אויף זיי שיעסען. עטליכע פישער זענען דאבייַ געטעדטעט און עטליכע שיפלעך דערטרונקען געווארען. אין ענגלאנד איז געווארען א ליארעם. די צייטונגען האבען פערלאנגט, ענגלאנד זאל רוסלאנד ערקלערען דעם קריעג. דורך פראנקרייכס פערמיטלונג איז די זאך איבערגעגעבען געווארען א שיערדס־געריכט און רוסלאנד האט געצאהלט איבער אנדערטהאלב מיליאָן פראנק שאדען־ערזאץ.

ראשדעסטווענסקי איז מיט זיין פלאטע ארומגעפאהרען גאנץ אפריקא און א גרויסען טהייל פון אזיען. ערשט נאך א דרייפיערטעל יעהריגער רייזע האט ער זיך פעראייניגט מיט דער הילפספלאָטע אונטער אדמיראל נעבאגאטאוו און צוזאמען זענען זיי אים מאי 1905 געקומען אויף דעם קריעגסשויפלאץ אין אסטאזיען. פארט־ארטהור איז שוין לאנג געפאלען, די דארטיגע רוסישע פלאטע איז געוועזען גאנץ פערניכטעט. אין דער שלאכט ביי דער אינזעל טשושימא אם 27־סטען מאי האט אויך ראשדעסטווענסקי ערליטען א גרויסע ניעדערלאגע. זיין גאנצע פלאטע איז טהיילס פערניכטעט טהיילס געפאנגען געווארען. ער אליין איז שטארק פערוואונדעט געפאלען די יאפאנער אין די הענד. אויך נעבאגאטאוו האט זיך אונטערגעגעבען. די ניעדערלאגע פון טשושימא האט רוסלאנד געצוואונגען, מיט יאפאן פריעדען צו שליעסען.

ראשדעסטווענסקי און נעבאגאטאוו זענען שפעטער געשטעלט געווארען פאר א קריעגסגעריכט. נעבאגאטאָוו איז פערורטהיילט געוואָרען צום טויט, אבער ראשדעסטווענסקי פרייגעשפּראכען. שפעטער האט מען איהם גאנץ פערגעסען.

ראשדעסטווענסקי איז אלט געוועזען 60 יאהר. ער האט געדיענט אים מיליטער זייט זיין 17 לעבענס־יאהר און איז געוועזען איינער פון די אנגעזעהענסטע רוסישע אדמיראלע.

אונזער היינטיגע אילוסטראציע שטעלט איהם פאָרשטעהענדיג אויף דער קאמאנדאבריק פון זיין אדמיראלס־שיף.

האכצייט אין דער קייזערליכער פאמיליע.

לעצטען זאמסטאג האט שטאטגעפונען אין סאיבוש (גאליציען) די האכצייט פון דער ערצהערצאגין רענאַטאַ מאריא, טאכטער פונ'ם ערצהערצאג קארל סטעפאן, מיט דעם פירסט היעראנים ראדזיוויל, זוהן פונם פירסט דאמיניק ראדזיוויל. דער חתן ענטשטאמט פון דער אלטער פירסטען־פאמיליע ראדזיוויל, וועלכער האט אין דער פוילישער געשיכטע געשפיעלט א גרויסע ראלע.

אלס פערטרעטער פונ'ם קאיזער זענען געקומען צו דער האכצייט די ערצהערצאגע פריעדריך און לעאפאלד סאלוואטאר. אויסערדעם זענען געווען נאך איינינע מיטגליעדער פון קאיזערליכען הויז.

נאך דער טרויאונג אין דער קירכע האט שטאטגעפונדען אים פאלאסט פון ערצהערצאג קארל סטעפאן, א פעסטמאהל פאר אלע האכצייטס־געסט. ערצהערצאג לעאפאלד סאלוואטאר האט טאאסטירט אויף דעם ברויטפאאר. פירסט פערדינאנד ראדזיוויל אויף דעם קאיזער און ערצהערצאג קארל סטעפאן אויף די פאמיליע ראדזיוויל. דער ערצהערצאג האט אנגעהויבען זיין טאאסט אויף פראנצעזיש און געענדיגט אויף פויליש מיט דעם אלטפוילישען »Kochajmy się!«.

ערצהערצאג קארל סטעפאן וואהנט שטאביל אין סאיבוש און האט ווידערהאלט בעוויזען וואהלטהעטיגקייט די יודישע געמיינדען אין דער אומגעבונג. אויך די פירסטליכע פאמיליע ראדזיוויל איז בעקאנט אלס יודענפריינדליך.

אין אונזער היינטיגער נומער ברענגען מיר די בילדער פון דעם ברויטפאאר נאך א אריגינעלער פאטאגראפיע.

בראניסלאו הובערמאן שפיעלט אויף פאגאניני'ס פיעדעל.

בראניסלאוו הובערמאן און פאגאניני'ס פיעדעל.

דער בעריהמטע יוגענדליכע נייגענקינסטלער בראָניסלאַוו הובערמאַן, א קינד פון א יודישען ווינקעלאדוואקאט אין טשענסטאכאוו, וועלכער האט שוין אלס קליין קינד די וועלט ערשטוינט מיט זיין ארטיסטיש שפיעלען אויף פיעדעל, איז די טעג אויפגעטרעטען אין א קאנצערט אין גענוא. וואס זיינע הכנסות זענען געוועזען געווידמעט די פעראונגליקטע פון מעסינא. עס איז נאטירליך, אז דאס קאנצערט האט געבראַכט א גרויסע הכנסה. ווייל הובערמאן'ס נאמען אליין איז געוועזען גענוג, אז די בעסטע קרייזע פון גענוא זאלען זיך שטופען צו הערען דעם גענִיאַלען קינסטלער.

דאסמאל אבער האט דאס קאנצערט געהאט נאך א בעזונדערע אנציעהונגס־קראַפט. אים מוזעאום פון גענואַ ליעגט בעהאלטען דער פיעדעל פונ'ם גרעסטען נייגענ־

דער בייראם־פֿעסט. דעם סולטאנס האפמארשאל קוילעט דעם קרבן פאר'ן סולטאנס וועגען אים קאיזערליכען פאלאסט.

ערנסטע נאכריכטען פון כינא: דער מיניסטער יואן-שי-קאי, וועלכען פרינץ טשין האט אָבגעזאגט פון זיין שטעלע.

באָמבען-עקספלאָזיאָן אין א קאסערנע: לייטנאַנט שניידער טערטעט זיך אין דער פשעמישלער קאסערנע דורך אַ דינאמיט-פאטראָנע.

קינסטלער פאגאניני (געבוירען אים יאהר 1782, געשטארבען 1840). אט דיעזער פידעל איז ביי די גענועזען א גרויס היילינגטהום. און פאר קיין שום געלד אין דער וועלט וואלטען זיי איהם נישט פערקויפט. דער ענגלישע קראָנפרינץ האט א מאל געוואלט דעם פידעל אויסשטעלען אין א לאנדאנער קונסטאויסשטעלונג און אנגעבאטען די גענועזער א מיליאן לירא אלס קאוציע, האט זיך אויך געוואלט פערפפליכטען, דעם פידעל איבערצופיהרען קיין לאנדאן און צוריק אויף א קריעגסשיף אונטער דער שטרענגסטער בעוואכונג — אבער די גענועזער האבען זייער היילינגטהום נישט געוואָלט ארויסגעבען.

אָצינד, כדי די הכנסות פונ'ם קאָנצערט צו פערגרעסערן, האט מען דעם פידעל אנפערטרויט דעם יונגען קינסטלער — א עהרע, וועגען וועלכער די גרעסטע ארטיסטען זענען איהם מקנא.

וועלכטפערשטענדליך האט מען דאביי געמאכט גרויסע צערעמאניעס. א שפעציעל קאמיטע האט דעם פידעל ארויסגענומען פון זיין בעהאלטעניש אין געגענווארט פון צוויי נאטאריען און דאס קאָמיטע האט איהם איבערגעגעבען אין דעם זאאל, וואו דאס קאנצערט איז געווען. אויף דער עסטראדע נעבען דעם קינסטלער זענען געזעסען מיטגליעדער פונ'ם קאמיטע און האבען קיין אויג א־אבגעלאָזט פונ'ם פידעל. ביי יעדער פויזע האבען זיי ביים קינסטלער דעם פידעל צוגענומען און געהאלטען אין די הענד. נאך דעם קאָנצערט האָט דאס קאָמיטע אין געגענווארט פון די נאטארען דעם פידעל צוריקגעטראגען אין מוזעאום אריין און פערפערטיגט א פראטאקאל, אין וועלכען עס ווערד בעשטעטיגט, אז דאס איז טאקי דער ארינגעלעגער פידעל און מען האט איהם חס־וחלילה נישט פערביטען.

דאס קאנצערט איז אבגעלאפען גלענצענד. הובערמאן האט בעוויעזען וואס ער קען.

אין אונזער היינטיגער נומער ברענגען מיר א אריגינעל בילד, וועלכעס שטעלט פאר בראניסלאוו הובערמאן שפיעלענדיג אויף פאגאנינים פידעל.

דער בייראם-קרבן ביי די טערקען.

פאָריגע וואך האבען די מאהאמעדאנער געפייערט זייער גרעסטען יום־טוב, דאס בייראם־פעסט. לויט אנ'אלטער איבערליעפערונג שטאמט דער יום־טוב פון די עלטעסטע צייטען אלס אנדענקען אן אברהם אבינו, וועלכער האט אין דער צייט געוואָלט זיין זוהן ישמעאל (נישט יצחק ווי ביי די יודען) מקריב זיין פאר א קרבן.

די מאהאמעדאנער בעהויפטען אויך, אז די עקדה האט געזאלט געשעה'ן אין מעקא, אויף דעם ארט, וואו זייער נביא מאהאמעד ליעגט בעגראבען און איבערדעם איז מעקא היילינגשטין פון אברהם'ס צייטען.

אלס אנדענקען אן דער „עקדת־ישמעאל" איז יעדער מאהאמעדאנער, וואס בעזיצט א געוויסען גראד פערמעגען, מחויב מקריב צו זיין א קרבן. דאס הייסט צו קוילען א שעפעלע, וועלכעס ווערד צעטהיילט אויף דריי טהייל. איין טהייל פאר ארמע, איין טהייל פאר מתנות און דער דריטער טהייל ווערד געגעסען פון דער פאמיליע.

דאס קרבן מוז זיין גאנץ אהן א מום; דעריבער מוז מען נאך דעם קויפען, אז עס האט א פעהלער, בעדארף עס נאר אנ'ארימער מאהאמעדאנער בענוצען פאר א קרבן; א רייכער מוז קויפען איין אנדערען.

אויך אים פאלאסט פונ'ם סולטאן ווערד געקוילעט אזא קרבן דורך דעם ערשטען הויפבעאמטען אין געגענווארט פון אלע האפבעאמטע.

אונזער היינטיגע אילוסטראציע שטעלט פאר דאס בילד, ווי עס ווערד אים סולטאנס פאלאסט דער קרבן בייראם געקוילעט.

ערנסטע נאכריכטען פון כינא: פרינץ טשון מיט זיינע הויפבעאמטע אויף א בעזוך ביים דייטשען אמבאסאדאר.

וויליאם גלעדסטאן. קארל דארווין. אבראהאם לינקאלן. פריעדריך שאפען. פעליקס מענדעלזאהן.

נאך הונדערט־יאהר.

אין דעם יאהר 1909 וועלען ווערען געפייערט די הונדערט־יעהריגע געבורטסטאגע פון עטליכע בעריהמטע מענער, וועלכע האבען זיך אויסגעצייכנעט אויף פערשיעדענע געביעטע, און צוואר פון דעם מוזיקער פעליקס מענדעלסזאהן־בארטהאלדי (אן אייניקעל פון מאזעס מענדעלזאהן), געבוירען אם 3. פעברואר 1809; דעם מוזיקער פריעדריך שאפען, געבוירען אם 1. מערץ 1809; אבראהאם לינקאלן, פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאאטען פון נארדאמעריקא; קארל דארווין, דער בעריהמטע נאטורפארשער און פילאזאף; וויליאם עדוואר"ד גלאדסטאן, דער בעריהמטע ענגלישע פאליטיקער און שטאאטסמאן.

אלע דיעזע 5 גרויסע מענער האבען זעהר פיעל פאר דער קונסט, וויסענשאפט און פאליטיק געלייסטעט און היינט נעמען זיי פערצייכנעט מיט גאלדענע בלעטער אין דער וועלטגעשיכטע. זייערע הונדערט־יעהריגע געבורטסטאגע וועלען אין דער גאנצער ציוויליזירטען וועלט געפייערט ווערען.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער די פאטאגראפיעס פון דיעזע 5 גרויסע מענער.

ערנסטע נאכריכטען פון כינא.

אין כינא איז פאר קורצעם די אלטע קאיזערין מיטער געשטארבען. עטליכע שעה נאך איהר טויד איז אויך דער קאיזער געשטארבען און די רעגיערונג האט איבערגענומען פראוויזאריש דער פרינץ טשון.

עס הערען זיך איצט נאכריכטען, אז אט דער פרינץ טשון האט טאקי געלאזט דעם קאיזער פערגיפטען, כדי ער זאל איבערנעהמען די ממשלה. עס איז בעקאנט

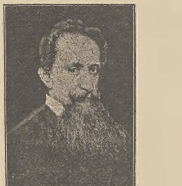

30־יעהריגעס שריפטשטעלער־יובילעאום: ס. א. קאמינער.

אז דער פערשטארבענער קאיזער איז געוועזען געניינט, איינצופיהרען רעפארמען אין זיין לאנד. דאס האט געפיהרט דאצו, אז די אלטע קאיזערין האט צוגענאמען די רעגיערונג אין איהר האנד און דער קאיזער איז געוועזען ווי איהר געפאנגענער. ווען זי איז געשטארבען, האבען די פאלאטישע פרינצען מורא געהאט, אז דער קאיזער וועט ווערען פריי און ווידער פרובען איינצופיהרען רעפארמען, איבערדעם האבען זיי איהם געלאזט פערגיפטען.

א בעווייז, אז דער פרינץ טשון וויל נישט צולאזען צו קיין שום רעפארם, איז צו זעהען דאפון, וואס ער האט אבגעזאגט פון זיין שטעלע דעם ערשטען מיניסטער יואנשיקאי, דעם וויכטיגסטען כינעזישען פאליטיקער. יואנשיקאי איז אויך געוועזען א פריינד פון רעפארמען און איבערדעם האט איהם פרינץ טשון בעזייטיגט — מען האט מורא, אז די בעוועגונג געגען די אייראפעער זאל זיך נישט ווידער ערנייערן אין כינא.

א יוד בעקומט דעם נאבעל־פרייז: פראפעסאר עהרליך.

אין אונזער היינטיגער נומער ברענגען מיר די פאטאגראפיע פונ'ם מיניסטער יואנשיקאי, און א בילד אויף וועלכען עס זענען פארגעשטעלט דער פרינץ טשון מיט די העכסטע כינעזישע ווירדענטרעגער אין דעם מאמענט, ווען זיי בעזוכען דעם דייטשען אמבאסאדאר.

באמבענעקספלאזיע אין א קאסערנע.

זייט דעם די רעוואלוציאנערע האבען זיך אנגעוואוינט צו בעדראהען מיט דינאמיט־באמבען פאר וויכטיגע צוועקע, ערוועקט יעדע באמבענעקספלאזיע דאס גרעסטע אויפזעהען. איבערדעם קען מען זיך פארשטעלען די איבערראשונג, ווען עס איז פאריגען דיענסטאג מערקווירדיג געווארען די נאכריכט, אז אין פשעמישל איז אין דער מיליטערישען קאסערנע א דינאמיט־באמבע עקספלאדירט. מען האט געמיינט, עס האבען דאס געטהון אויסלענדישע שפיאנע אדער רעוואלוציאנערע.

שפעטער אבער איז מען געוואהר געווארען, אז דאס האט געטהון דער לייטנאנט אנטאן שניידער, נאר עס איז נישט קלאר, אויב ער האט געוואלט נאר זיך אליין נעהמען דאס לעבען אויף אזא שרעקליכען אופן, אבער ער האט עס געטהון אויס ראכע קעגען זיינע פארגעזעצטע.

אנטאן שניידער איז דיעזען טאג געשטאנען פאר א מיליטער־געריכט, אונטער דער אנקלאגע, אז ער האט אויף אונערהערטע וויזע געמאכט גרויסע שולדען. דאס געריכט האט איהם פערורטהיילט צו א לענגערער פעסטונגס־שטראפע און צור דעגראדאציאן, דאס הייסט ער זאל פערליערען זיין ראנג אלע אפיציער. וועהרענד די ריכטער האבען זיך בעראטהען, האט מען איהם ארויסגעפיהרט פון זאאל, און ווען ער איז שפעטער ווידער הינייגעבראכט געווארען, אויסצוהערען דאס אורטהייל, האט ער אונטער דער טהיר פון געריכטסזאל געווארפען א דינאמיט־פאטראנע, וועלכע איז געפלאצט מיט פירכטבארער קראפט און האט איהם אין שרעקליכע ווייזע צעריסען אויף שטיקער.

די עקספלאזיאן האט זיך געהערט אין דער גאנצער גאס און אין פיעל הייזער זענען די שויבען צעבראכען געווארען.

אויסער שניידער איז קיין מענש עפעס געשעהען.

אונזער אילוסטראציע שטעלט פאר דעם מאמענט ווען שניידער ווערד דורך דער עקספלאזיאן בוכשטעבליך צעריסען אויף שטיקער.

אויסגערויבט אין א קירכע; דער מעסנער פון דער סטעפאנסקירכע אין וויען מיט אייניגע פרויען ענטדעקען דאס אויסגערויבטע יודישע מיידעל.

איבער א שעה איז עס געשטאנען אין ווינקעל. פריערענדיג פאר קעלט. שליעסליך איז איהר דאס ווארטען געווארען צו לאנג און זי האט אנגעהויבען יעמערליך צו וויינען. אויף דעם געוויין זענען אנגעקומען דער מעסנער און איניגע פרויען, וועלכע האבען דאס דערשראקענע און האלב-פערפרוירענע קינד איינגעהילט אין ווארמע קליידער און עס דורך די פאליציי אבגעשיקט א היים.

די פרוי, וועלכע האט ביי דעם קינד צוגענומען די קליידער, האט די פאליציי נישט געקענט געפונען. עס איז מעגליך, אז זי איז משוגע אדער זי האט זיך טאקי געלאקעמעט די פאר קליידליך פונ'ם מיידעל.

עס פרעגט זיך נאר, וואס וואלט געשעהען, ווען עס זאל זיך געווען טרעפען דיעזעלבע מעשה מיט א קריסטליך קינד און א יודישער פרוי אין א שוהל... דעמאלט וואלט מען נישט געזאגט, עס האנדעלט זיך וועגען א משוגענער פרוי. נאר א שרעקליך שקר-בלבול. א עלילת-דם. וואלט געווען פארטיג...

אונזערע היינטיגע אילוסטראציע שטעלט פאר די סצענע, ווען דאס ארמע קינד ווערד פונ'ם מעסנער אין דער קירכע ענטדעקט.

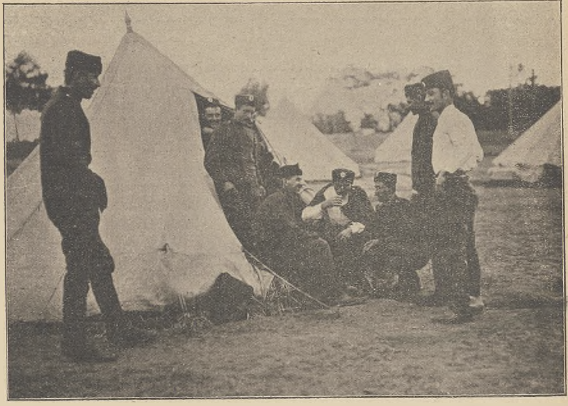

ביי דער סערבישער גרעניץ.

דאס עלענד אין לאנדאן.

לאנדאן איז די גרעסטע שטאדט אין דער וועלט. צוזאמען מיט די פארשטעדט צעהלט זי איבער 7 מיליאן איינוואהנער, באלד אזוי פיעל ווי גאנץ גאליציען.

לאנדאן איז די גרעסטע האנדעלסשטאדט פון דער וועלט, די גרעסטע באנקהייזער, די גרעסטע עקספארט-הייזער, די גרעסטע פאבריקען געפונען זיך דארט.

אין לאנדאן הערשט דער גרעסטער פעקעהר, דער גרעסטע הו-הא, דער גרעסטע יריד. מענשען לויפען און יאגען. פערטהין פערטראגען, מען האנדעלט מען וואנדעלט, יעדע מינוט איז דארט געלד...

אין אזא וועלטשטאדט קומען אויך פאר די גרעסטע פערברעכען. די געפעהרליכסטע פערברעכער האלטען זיך דארט אויף, זיי האבען שוין זייערע געהיימע בעהאלטעני-שען און די טיכטיגסטע געהיים-פאליציסטען קענען זיי נישט פאקען.

אין לאנדאן וואוהנען די רייכסטע מאגנאטען, דארט זענען פארהאנען די גרעסטע געלד-אוצרות. אלע מיליא-נערע פון דער וועלט, אלע קעניגע און פירסטען האלטען דארט זייערע פערמעגענס.

אין לאנדאן הערשט אבער אויך דאס גרעסטע עלענד. הונדערטטויזענדע מענשען געהען דארט ארום אהן ברויט. אהן ארבייט, אהן א היים, צעהנערטויזענדע שטארבען פאר הונגער און קיינער ווייסט נאר נישט דא-פון, די גרויסע צדקה-חברות זענען נישט אומשטאנד, אלע צו העלפען.

בעזונדערס דאס יאהר איז דארט דאס עלענד שרעק-ליך, דער האנדעל איז א ביסעל געשלאגען, און די צאהל פון די ארבייטסלאזע וואקסט פון טאג צו טאג, עס איז אונמעגליך צו שילדערן די איינצעלהייטען פון דעם לאנ-דאנער עלענד.

א בילד דאפון קען מען זעהן אין אונזער היינטי-גער אילוסטראציע, וועלכע שטעלט פאר, ווי לאנדאנער ארבייטס-לאזע פערברענגען די קאלטע ווינטערנעכט אויף הארטע בענק אין עפענטליכע גארטענס. אזוינע שרעק-ליכע בילדער זעהט מען אצינד אין לאנדאן אין אלע זייטען.

אויסגערויבט אין דער קירכע.

דאס פערנארען פון יודישע קינדער אין קלויס-טער'ס און זיי צווינגען צו דער שמד איז אין די לעצטע יאהרען אפטערס פארגעקומען, אבער דער פאל, וואס האט זיך פאריגע וואך ערייגנעט אין וויען, איז זעהר זעלטען און מערקווירדיג.

דאס יודישע 8-יעהריגע מיידעל מאריע האלבער-טהאל, וועלכע ווערד ערצויגען אויף קאסטען פון דער יודישער געמיינדע, איז פון א אונבעקאנטער פרוי פערנארט געווארען אין דער גרויסער סטעפאנס-קירכע אריין, דארט האט זי דאס דערשראקענע קינד געפיהרט אין א דונקלען ווינקעל און האט איהר געהייסען אויסטהון די קליידער. זאגענדיג, אז באלד וועט זי איהר ברענגען שענערע און בעסערע. אין דער קירכע איז דעמאלט קיינער נישט גע-ווען, דאס קינד האט זיך געלאזט אויסטהון און איז גע-בליעבען האלב נאקעט אין דער איינזאמען דונקלען קירכע.

ביי דער סערבישער גרעניץ.

די גרעניץ צווישען סערביען און עסטעררייך-אונ-גארן איז היינט די וויכטיגסטע אין גאנץ איירפא. די ביידע זייטען ווערען שטרענג בעוואכט און עס זענען שוין עטליכע מאל פארגעקומען ערנסטע צווישענפעלע צווישען די בייהער-זייטיגע בעוואכונגען. ביידע שכנים האבען מורא, דער אנדערער זאל איהם נישט פלוצים איבער-פאלען.

די סערבען בעהויפטען, אז די עסטערייכער איבער-פאלען זייערע פאסט-אלען. די עסטערייכער זאגען פער-קעהרט, אז די סערבישע גרעניץ-וועכטער שיעסען אריבער אויף די עסטערייכער.

מיר ברענגען היינט אין אונזער נומער צוויי בילדער פון דער סערביש-עסטערייכישער גרעניץ.

ביי דער סערבישער גרעניץ.

דוד שפּירא, דער בעפֿרייער פֿון פּראג

היסטארישער ראמאן אויס־דער צייט פֿונ'ם דרייסיגיעהריגען קריעג

. בעארבייטעט נאך א. ע. בראכפֿאגעל.

(1 פֿאָרטזעצונג) *).

קוים האט זיך דוד געזעצט עסען, הערט זיך א שטארק קלאפּען אין דעם טהויער. די מוטער עפֿענט און דוד שפּרינגט אויף איבערראשט פֿון זיין פּלאץ, דערזעהענדיג דעם אריינקומענדען גאסט.

עס איז דאס א יונג, בלענדענד שען מעדכען מיט שווארצע האר און פונקעלנדיגע אויגען, א יודישע טאכטער שען ווי די שולמית אין שיר השירים. איהרע שווארצע גרויסע לאקען זענען ארום־געבונדען מיט א ברייטער גאלד־באַרטע, פערציערט מיט בליצענדע דיאמאנטען, איהרע קליידער זענען פֿון דעם פֿיינסטען זיידענבראקאט און איהר גאנצע האלטונג איז שטאלץ און פֿארנעהם. עס איז דאס אסתר קאַטץ, די שענסטע, רייכסטע — אבער אויך שטאלצסטע פּראגער יודישע טאכטער. זי איז א גרויסע מיוחסת. איהר משפּחה האט א יחוס־בריעף ביז צו דער היסטאריש בעריהמטער פֿרוי שרה קאטץ, וועלכע האט געלעבט מיט 1000 יאהר צוריק אין פּראג און וואס איהר מצבה איז איינע פֿון די עלטעסטע אויף דעם אלטען יודישען בית־הקברות אין פּראג. זי רעכענט זיך צו דער משפּחה כהנים, וועלכע איז אין אוראלטער צייט פֿון ירושלים קיין פּראג אריבערגעקומען און האט די אלט־ניי־שול געבויט.

— אסתר קאטץ, וועלכען כבוד טהוסט דו מיר אן, אונז צו בעזוכען! — רופֿט פֿרוי שרה שפּירא איבערראשט — קום אריין, זעץ דיך... וואס איז נייעס?

מיט שטאלץ זעצט זיך אסתר אויף א שטוהל און זאגט:

— איך בין נישט געקומען אייך כבוד אבגעבען, נאר מיך צו בעקלאגען. פֿון אזא זוהן ווי אייער דוד קען מען קיין כבוד נישט האבען...

— וואס איז געשעהען? — פֿרעגט פֿרוי שפּירא דערשראקען.

— איך בין דיך און דיין מאן, דעם רב, געקומען בעטען — ענטפֿערט אסתר קאטץ — איהר זאלט אייער זוהן לערנען א ביסעל מעהר דרך־ארץ... עס האט איהם, ווי עס זעהט אויס, נאר נישט גענוצט, וואס ער האט צוויי יאהר פערבראכט ביי אייערע קרובים אין פֿראנקרייך. ער איז געבליבען דער זעלבער ווי פֿריהער... ווען ער געהט פֿארביי דורך מיין הויז, וואס האט ער ארויפֿצוקוקען אין מיינע פֿענסטער און מיך צו בעלעסטיגען, מענשען זאלען מיך בערעדען... ער קען זיך געהן זיין וועג און זיך נישט קימערן וועגען מיר!

דוד שפּירא איז געזעסען ווי פֿערשטיינערט. שליעסליך האט ער זיך געפֿאסט.

— אסתר קאטץ — זאגט ער פֿערביסען — די גאס געהערט נישט דיר אליין. פֿאר וואס האסטו געמעגט קוקען אויף מיר און איך נישט אויף דיר? ווען ס'איז דיר ערלויבט, אראבצוקוקען, מעג יעדער ארויפֿקוקען! — אבער דו קענסט זיין רוהיג... איך וועל דיך נישט מעהר בעלעסטיגען, איך וועל נישט מעהר פֿאר־איבערגעהן פֿאר דיין הויז! איך וועל ליעבער געהן אויף דעם בית־עולם צו דיין עלטער באבע שרה קאטץ, זי אייפֿוועקען פֿון איהר קבר און פֿרעגען, אויב זי איז אויך אזוי שטאלץ געוועזען קעגען איהר פֿאלק, אזוי האַרטהערציג און בייז ווי דו! — דו האסט מיך געמאכט אונגליקליך... דורך דיר האב איך 5 יאהר פֿון מיין יונג לעבען פֿערלוירען; דו האסט מיר גערויבט מיין רוהע. דו האסט צערבראכען מיין הארץ. — מעהר וועל איך דיר נישט קומען אין וועג — זיי געזונד, אסתר קאטץ!

מיט דיזע ווערטער איז ער ארויס פֿון שטוב.

— האסטו געהערט, אסתר קאטץ — זאגט פֿרוי שרה — האסטו געהערט, וואס ער האט געזאגט. זעה אליין, אז דו, נאר דו ביזט שולדיג אין דעם, וואס מיר האבען איהם אוועקגעשיקט פֿון דער היים אין א פֿרעמד לאנד אריין... דו ביזט שולדיג, וואס ער איז אויף דעם וועג א היים אריינגעפֿאלען אין די הענד פֿון די שוועדען און האט ביי זיי געמוזט ארבייטען צוויי יאהר פֿאר א קנעכט — אין דעם אַלעמען ביזט דו שולדיג און אצינד וואלסטו איהם שוין געמעגט לאזען צו רוה... ער האט דיך ליעב — איז דאס אזא גרויס פֿערברעכען, וואס דו מוזט איהם פֿערפֿאלגען מיט דיין פֿיינדשאפֿט?

— פֿיינדשאפֿט! — רופֿט אסתר דערשראקען — פֿיינדשאפֿט! גאט זאל מיך אבהיטען, איך זאל אזא מענש ווי אייער דוד פֿיינד האבען?

— יא, דו האסט אפשר רעכט! — ענטפֿערט פֿרוי שפּירא — דאס, וואס עס טהוט זיך אין דיין הארץ, איז קיין פֿיינדשאפֿט, קיין האס. דאס איז עפּיס א מין אנדער געפֿיהל, איבער וועלכען דו אליין ביזט דיר נישט קלאר! ווען דו זאלסט איהם האסען, וואלט ער דיר מיט דער צייט געווארען גלייכגילטיג! עס וואלט דיך נישט געקימערט, אויב ער געהט פֿאריבער אונטער דיינע פֿענסטער, אויב ער קוקט ארויף אין דיין צימער, אויב ער בעטראכט די שטיינערנע קאץ פֿאר דיין טהויער — ווען דו זאלט איהם האסען, וואלסט דו נישט געקומען צו מיר, זיך איבער איהם צו בעקלאגען!... ניין, אסתר קאטץ, גיב אכטונג. עס זאל פֿון דיין האס נישט ארויסוואקסען א גרויסע שרעקליכע, הייסע ליעבע! זעהסטו, קעגען אזא ליעבע וועט דיר נישט העלפֿען דיין גאנצע חכמה, וואס דו האסט בעקומען אין ירושה פֿון דיינע עלטערן!

די שענע אסתר שאקעלט מיט דעם קאפּ. עפּיס קענען איהר די ווערטער פֿון דער אלטען פֿרוי נישט אין קאפּ אריין. זי קען זיך נאר נישט גלייבען, עס זאל אימיצער וואגען, איהר אזוינס אנצוטראגען. פּלוצים שפּרינגט זי אויף פֿון דעם שטוהל. דאס גאנצע פּנים רויט פֿאר כעס און עמפּערונג. זי הייבט אויף איהר רעכטע האנד ווי צו א פֿייערליכער שבועה און זאגט מיט שטארקער שטימע:

— ניין, פֿרוי שפּירא! איידער איך וועל ליעבען דיין זוהן דוד, וואלט אויס איהם געמוזט ווערען אנשטאט א פֿאַרשטונקענען אקסען־סוחר, א העלד, א גרויסער יודישער העלד, א בעפֿרייער פֿון זיין פֿאלק, א מאן, וואס האט פֿאר זיינע ברודער געטהון ווי ברוך קאץ, שרה'ס מאן, וועלכער איז אומגעקומען אויף קדוש השם, כדי צו רעטען די פּראגער יודישע קהלה. מיין צונג זאל מיר פֿערשטימט ווערען, ווען איך וועל רעדען צו דיין זוהן דוד פֿון ליעבע!...

ציטערנדיג פֿאר כעס וויל זי ארויסלויפֿען פֿונ'ם צימער.

אין דעם אויגענבליק עפֿענט זיך די טהיר און עס קומט אריין דער רב ר' שמעון שפּירא מיט דעם פֿארשטעהער יואל צמח. ר' שמעון איז א קליינער, מאגערער מאן, זיין רוקען איז איינגעבויגען און זיין פּנים בלאס און ערנסט. נאר פֿון זיינע אויגען פֿונקעלט א הייליג פֿייער.

אסתר בלייבט שטעהן און בעגריסט איהם קיהל.

זי וויל ארויסגעהן.

— וואוהין אנטלויפֿסט דו, ווען איך בין געקומען? — פֿרעגט ר' שמעון — דו ביזט נאר נישט נייגעריג צו הערען, וואס עס וועט זיך טהון מיט אונז, ווען די שוועדען וועלען קומען? אפשר וואלסטו געזאגט. וואס די רייכע אסתר קאטץ מיט איהר פֿיעל געלד און מיט איהרע רייכע דיאמאנטען וויל שפּענדען פֿאר איהרע ארימע ברודער?

— ווען איך וויל עפּיס וויסען איבער די שוועדען — ענטפֿערט אסתר פֿערביסען — ווייס איך שוין וואו צו פֿרעגען, און ווען איהר ווילט, איך זאל עפּיס שפּענדען, ווייסט איהר וואו איך וואוין...

זי וויל ארויסגעהן.

— זיי שטיל, קינד! — זאגט דער רב רוהיג — זיי שטיל, אסתר קאטץ, מיר לעבען אין א ערנסטער צייט..

— לאז זי געהען, שמעון — זאגט פֿרוי שפּירא — לאז זי נאר געהען, זי האט אצינד געשוואוירען א שרעקליכע שבועה... איך האב מורא, אין איהר קאפּ פֿעהלט א פּינטעלע...

אסתר קאטץ האט די לעצטע ווערטער נישט מעהר געהערט... מיט שנעלע שריט איז זי ארויס פֿון דעם רב'ס שטוב און מיט א פֿינסטער פּנים געאיילט צו זיך א היים.

דער רב האט געזיפֿצט, זי צוריקצוהאלטען. זעהענדיג אבער, ווי זי אנטלויפֿט, שאקעלט ער מיט'ן קאפּ, פֿרעגענדיג:

— וואס איז געשעהן צווישען אייך?

— דוד איז א היים געקומען און זי האט וויעדער מיט איהם צו טהון — ענטפֿערט שרה.

— מיר ווייסען שוין אז דוד איז דא — זאגט דער פֿארשטעהער יואל צמח — דער שטאטהאלטער האט אונז אצינד אים ראטהויז דערצעהלט, אז דוד האט איהם בעגעגענט מיט דער ידיעה, וואו עס געפֿונען זיך די שוועדען.

— וואו איז דוד! — פֿרעגט דער רב.

— אויף דעם בית־עולם איז ער אנטלאפֿען פֿאר אסתר'ס ניסטיגע ווערטער — ענטפֿערט שרה.

— גאט זאל היטען — זאגט דער רב — צום צווייטען מאל וועט ער נישט אוועק פֿון דער היים דורך איהר. ער איז שוין גענוג געשטראפֿט געווארען דורך איהר... געה, שרה, רופֿ איהם א היים.

פֿרוי שרה געהט ארויס. דער רב און יואל צמח בלייבען אליין אים צימער, ערנסט און טרויריג זיך אנקוקענדיג.

— אוי, באַרמהאַרציגער גאט — זאגט דער פֿארשטעהער, אויפֿהייבענדיג די הענד — גרויסער גאט, וואס פֿאר שרעקליכע צייטען קומען וויעדער איבער אונז! וועלען די שוועדישע רייבער און מערדער וויעדער איבערפֿאלען די שטאדט, אונז צו פּייניגען און צו פּלינדערען, ווי פֿאר א יאהרען!...

— גאט זיצט אין הימעל — אונטערברעכט איהם דער רב מיט א ווייך קול — ער וועט זעהן אונזער פּיין און אונזערע צרות און זיך איבער אונז דערבארמען, ווען די צייט וועט קומען...

נאך איידער יואל צמח קען עפּיס ענטפֿערן, עפֿענט זיך די טהיר און עס קומען אריין פֿרוי שרה און דוד שפּירא. דער שטאַרקע, גרויסע זוהן אומאמט זיין קליינעם שוואכען פֿאטער און קושט איהם די הענד.

— געלויבט איז גאט ברוך־הוא, וואס ער האט דיך בשלום געבראכט אהיים — זאגט דער רב — דערצעהל אונז, וואס דו ווייסט איבער די שוועדען. גראף קאלאַ־ארא האט ביי דער זיצונג געזאגט, אז דו ווייסט פֿיעל נייעס.

— איך ווייס גענוג פֿון זיי — ענטפֿערט דוד — מעהר ווי עס איז מיר ליעב... זייט מוחל, מאמע, געה ארויס און לאז אונז מענער דא אליין... דו ברויכסט נישט הערען פֿון אלע צרות, דו האסט אזוי אויך גענוג אויסצושטעהן!

שרה ווארפֿט א טרויריגען בליק אויף איהר זוהן און געהט ארויס.

*) נייע אבאנענטען ערהאלטען די פֿריהערדיגע פֿאָרטזעצונגען אויף פֿערלאנגען גראטיס צוגעשיקט.

— פאטער — זאגט דוד — דערצעהל מיר צו־ערשט וואס די גענעראלע האבען בעשלאסען און וואס מיר יודען האבען צו טהון?

— גראף קאלא־אדא און זיין ברודער, די גענעראלע קינסקי און טשערנין מיינען — ענטפערט דער רב — אז דו האסט אפשר רעכט און אז מען מוז צוערשט היטען די קליין־זייטע פאר א שווערישען איבערפאל... אבער די גענעראלע ווראטיסלאוו, קלאם־גאללאס, לאבקאוויטץ, מארצין, מארטיניץ און די אנדערע לאבען דיך אויס. גע־נעראל האדטיק מאכט נאר חוזק פון דיר...

— אוי וועט עס זיי בייסען — ענטפערט דוד — ווען זיי וועלען געוואהר ווערען, אז דער יוד דוד שפירא איז געוועזען קליגער פון זיי!

— די ערעללייט פונ׳ם הראדשין און פון דער קליין־זייט האבען געזאגט — בעמערקט יואל צמח — אז די אלט־ און די נייששטאדט זאלען נאר טראכטען די שוועדען נישט אריינצולאזען; פון די אנדערע זייטען וועלען זיי, די עדעללייט, שוין אלעס פערזארגען, דאריף האט דער שטאטהאלטער ערקלערט, ער וויל דא ביי אונז בלייבען. אויך קינסקי און טשערנין וועלען קומען אהער. דעם הראדשין האט ער איבער־געגעבען זיין ברודער און דעם גענעראל קלאם־מארטיניץ.

— דאס איז גאנץ גוט — זאגט דוד — וואס זאלען די בירגער אצינד טהון?

— דאהאלסקי און ווערבי — ענטפערט דער רב — ווילען רופען אלע בירגער און זייערע קנעכט פון 18 יאהר און ווייטער צו די וואפפען...

— און וואס זאלען מיר יודען טהון — פרעגט דוד ווייטער.

— מיר יודען — ענטפערט דער רב — זאלען געבען געלד און עסענוואר־ג... איך האב געזאגט, אז מיר וועלען מארגען צוזאמענרופען א אסיפה אין שוהל, וואו מיר וועלען אבשאצען יעדען בירגער, וויפיעל ער האט צו געבען, דיר, דוד, בעפעהלט דער שטאטהאלטער, דו זאלסט די נעקויפטע בהמות נאך היינט ברענגען אין שטאדט אריין.

— ער האט רעכט — זאגט דוד — די אקסען זענען היינט פאר אונז מעהר ווערטה ווי געפאנצערטע מענשען און קופיגס געלד!

— רעד קיין נאר־שקייטען — אונטערברעכט איהם צמח — זייט ווען האבען אקסען מעהר ווערטה ווי מענשען?

— מיר וועלען שוין זעהען, ווער ס׳האט רעכט — זאגט דוד רוהיג — איך קען אייך נישט אלעס דער־צעהלען, און ווען איך זאל אייך אפילו אלעס אויסזאגען, וועט איהר מיר נישט גלייבען... עס איז אבער זיכער, אז די שוועדען האבען אויף דער קליינזייטע זייערע מ־גלים, זייערע שפיאנען, און דורך דער קליינזייטע וועלען זיי אריינקומען. אבער זיי וועלען דאַרט נישט בלייבען. מיר קענען די שטיינבריק נישט אזוי גיך צערבּרעכען, און די עדעללייט וועלען עס אויך נישט ערלויבען. וועלען אבער די שוועדען שוין זיין אין שטאדט, וועלען זיי דאס שטיין־טהויער שנעל ניעדערשיעסען. און די גאנצע שטאדט וועט זיין פאר זיי אפען. דעמאלט וועט עס אין פראג זיין ערגער ווי אין פאריגען יאהר און מיר יודען וועלען אם מייסטען ליידען. די שוועדען געדענקען נאך גוט, ווי אונזער געלד האט זיי געשמעקט...

יואל צמח הייבט אויף די הענד צום הימעל און מורמעלט א שטיל געבעט. ער איז שטארק דערשראקען. אויך דער רב רופט מיט א ציטערנדיג קול:

— דו דערשרעקסט מיך, מיין זוהן!... איז ווירקליך פערהאנען א פערעטהער אויף דער קליין־זייט. וואס וועט די שוועדען עפענען דאס טהויער?

— ליעבער פאטער, עס איז אזוי! — ענטפערט דוד — נאכדעם ווי איך האב די בהמות צוזאמענגעקויפט און מיך ארויסגעוואגט ביז קיין בוכלוי, כדי נאכצופאר־שען, וואו די שוועדען שטעהן, האבען זיי מיך ווידער געפאקט...

— ווידער ערווישט ווי פאר דריי יאהר? — פרעגט צמח.

— יא! — ענטפערט דוד — זיי האבען מיך וויער דער געפאקט און איך האב שוין אויפגעגעבען יעדע האפנונג. מיין לעבען האט געהאנגען אויף א האהר, אבער ווייל איך קען א ביסעל שוועדיש און בין בלויז א יוד, האבען זיי מיך געצוואונגען ביי טאדעסשטראף, איך זאל צוויי פון זייערע שפיאנען א־ריינבריינגען קיין פראג דורך דער קליין־זייט און זיי פיהרען צו זייער פעלט־ויענסמאן אין שטאדט. איך האב עס געמוזט טהון, ווייל ווען נישט וואלטען זיי מיך דערשאסען; אבער איך האב אויסגעקלערט א נייעם פלאן און וועל די שוועדען בעצאהלען ווי עס בעדארפט צו זיין...

— דוד מיין זוהן — רופט דער רב — וואס קלערסטו צו טהון?

— לעת־עתה קלער איך נאך גאר נישט — ענטפערט דוד — צוערשט מוז איך מיינע בהמות ברענגען אין שטאדט אריין, און דיך, מיין פאטער און דעם פארשטעהער, וויל איך פרעגען, אויב עס איז רעכט, אז ווען די שוועדען וועלען אונז איבערפאלען, און די בירגער וועלען קעמפפען פאר זייער לעבען, זאלען מיר יודען שטעהען פון דער ווייטענס און נאר געבען געלד? זיי קעמפפען פאר ווייב און קינד און מיר שיטען מיט מטבעות? איז דאס נישט א שאנד פאר אונז? אין אלטע צייטען האבען אויך מיר געהאט העלדען, גבורים, וואס האבען געפיה־ט מלחמות און גאט האט זיי געגעבען כח און מוטה, אקעגענצוטרעטען יעם פיינד! פאר־וואס זאל אויך היינט נישט זיין אזוי? פאר־וואס זאלען די פראגער יודען נישט קעמפפען פאר זייע־ע שולען אזוי ווי די קריסטען קעמפפען פאר זייע־ע קירכען? מיר לעבען דא אין פראג שוין מעהר ווי 1000 יאהר און מיר ברויכען צו קעמפפען פאר אונזער קאיזער, פאר אונזער לאנד גלייך מיט אלע אנדערע בירגער!...

— מיין זוהן, מיין איינציגער זוהן! — זאגט דער רב מיט א ציטערדיג קול — מיין בן־יחיד, וואס גאט ב־וך־הוא האט מיר געשענקט, דו ווילסט דיך אקעגענ־שטעלען דער גרעסטער געפאהר. דו ווילסט דיין לעבען איינשטעלען אין א שרעקליכען קאמפף, דו זיכסט אליין דעם טוידט און ווילסט דיינע עלטער־ן איבערלאזען אהן א קדיש!...

— בערוהיג דיך, ליעבער פאטער — בעט דוד — אונזער לעבען איז אין גאט׳ס האנד! ווען עס איז מיר בעשטימט צו שטארבען, וועל איך מיך נישט קענען בע־ווארענען! עס איז גלייך, אויב איך שטארב ליענענדיג קראנק אים בעט, אדער אויף דעם שלאכטפעלד. וויל מיך גאט רופען צו זיך, וועט דיין און דער מוטער׳ס גע־וויין און געבעט נישט העלפען! ווען אבער גאט וויל ברענגען כבוד דורך מיר צו זיין פאלק און שיצען די שטאדט פראג דורך מיין האנד, וועט ער מיך בעשיצען און בעשירמען אויף דעם שלאכטפעלד און דעם פיינדס קוגעלן וועלען מיך נישט טרעפען! מיר אליין איז אלעס גלייך! איך קען נישט לעבען, ווען אסתר קאטץ בער־האנדעלט מיך מיט אזא גערינגשעצונג, ווען זי פערטרייבט מיך מיט שאנד און שפאט! איז מיר בעשערט צו שטארבען, וויל איך שטארבען מיט עהרע, און זי זאל איהר גאנץ לעבען וויינען און קלאגען וועגען מיר און וועגען זיך! — איך בעט דיך, פאטער, איבערלעגן דיר מיינע רייד. שמועס איבער די זאך מיט׳ן פארשטעהער און מיט דער מוטער און זאג מיר מארגען אנטווארט, אויב איהר זענד איינשטימיג מיט מיין פלאן!

נישט אבווארטענדיג א תשובה, נעמט דוד זיין שטעקען אין די האנד, גריסט שטום זיין פאטער און איילט ארויס.

דריטעס קאפיטעל.

אין איהר מיט רייכע מעבעל איינגעריכטעטען צימער זיצט אסתר קאטץ זייט א שעה מיט פערוויינטע אויגען. די שענסטע, רייכסטע און שטאלצסטע יודישע טאכ־טער פון פראג איז פורכטבאר אויפגערעגט, געקרענקט, בעשעמט...

דאס צימער, אין וועלכען זי זיצט, איז דאס שענסטע פון איהר וואהנונג. די ווענד זענען מיט קאסטבארע טא־פעטען, טעפפיכע און ווילבער־ן געשייר בעהאנגען, שווערע זיידענע פארהענגע לאזען קוים א שמאלען שטרייף ליכט אריין און פון דעם גרויסען שפיעגעל שלאגט א ווידער־שיין אויף דעם גאנצען צימער, אסתר קאטץ האט תמיד ליעב, דא צו זיצען, איהר אויג שפיעגעלט זיך אין אלע די שענע זאכען. אבער היינט זעהט זי גאר נישט וואס עס טהוט ארום איהר. זי האלט דעם קאפ צווישען די הענד און רעדט צו זיך אליין:

— איך שטארב פאר בושה! איך קען קיין שום מענש נישט אנקוקען! איז עס מעגליך, איך זאל ליעב האבען דוד שפירא, דעם אקסען־סוחר! אזוי האט שרה שפירא געזאגט! זאל איך לאכען אדער וויינען?... און אפשר דאך! און אפשר האט זי טאקי רעכט! — איך דאנק דיר גאט, וואס איך האב מיך פאר דיר פערשוואוי־רען, אצינד קען איך איהם נישט מעהר ליעבען, איך טאר נישט! מיין שבועה וועט מיך מאכען שטארק און פעסט. ווען די שוואכע [illegible] זאל נישט קומען און אין מיין הארץ זאל זיך אויפוועקען א געפיהל פון ליעבע צו דוד שפירא!

וואס וועט אבער זיין, ווען ש־ה שפירא זאל דאך האבען רעכט! — אבער, איך האב שוין איין עצה, איך וועל נעהמען דאס אלטע ספר גורלות, די ירושה פון אונ־זער פאמיליע זייט אלטע צייטען, דארט וועל איך זוכען און געפונען א תשובה אויף דער פראגע וואס לאזט מיר קיין רוהע — דארט וועל איך געפונען קלארהייט אין מיין פער־צווייפעלטע לאגע.

אסתר קאטץ הייבט זיך אויף פון איהר שטוהל, זי נעהמט ארויס אין איהר שלאפצימער אין עפענט מיט א גרויסען שליסעל א אייזערן שאפקעלע, וואס שטעהט נעבען איהר בעט. זי נעמט פון דארט ארויס א קליין מיט גאלד בעשלאגען קעסטעלע און עפענט עס אויף מיט א גאלדען שליסעלע, וועלכעס געפינט זיך אין שאפ־קעלע, אין דעם קעסטעלע ליעגט אנ׳אלט אין לעדער גע־בונדענער ספר, געשריעבען אויף פארמעט מיט גע׳כתיבה׳טע אותיות פון א סופר׳שער האנד! עס איז דאס אנ׳אלט ספר גורלות, וועלכעס איז איבערגעגאנגען בירושה אין דער פאמילע קאטץ זייט הונדערטער יאהרען, אין יעדער פער־צווייפעלטער לאגע, אין יעדער נויט, האט די פאמיליע געווארפען גורל אין דעם הייליגען ספר און די אנטווארט, וועלכע זי האט פון דארט בעקומען, פלעגט איהר צו ווייזען דעם ריכטיגען וועג.

דאס ספר גורלות האט ענטהאלטען עטליכע הונ־דערט פראגען איבער אלע מעגליכע זאכען, וואס קומען פאר אין דעם מענשליכען לעבען. אויף יעדע פראגע איז געווען 50 פער־שיעדענע אנטווארטען, וועלכע האבען זיך צוזאמענגעשטעלט פון איינציגע אותיות. ווער עס האט געוואלט בעקומען א אנטווא־ט אויף זיין פראגע, האט געמוזט זאגען דריי מאל דעם פסוק „ויהי נועם ד׳ אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו״. און וועהרענד דער צייט מאכען מיט א פען אויף א ליי־דיג בלאט פינטעליך אין גלייכע שורות, וויפיעל פינטעליך עס וועלען ארויסגעקומען, אזויפיעל בלעטער פון דעם ספר־גורלות האט מען בעדארפט איבערמישען און דערנאך פון יעדער שורה פונ׳ם בלאט אבשרייבען די ערשטע און די לעצטע אותיות. די צוזאמענשטעלונג פון די אותיות אין ווערטער האט געגעבען די ריכטיגע תשובה אויף דער פראגע.

מיט גרויס כונה בעט אסתר צו גאט. ער זאל זי פיהרען אין רעכטען וועג און זי זאל טרעפען די ריכטיגע אנטווארט אויף איהר פראגע; נאכדעם זאגט זי דריי מאל דעם פסוק „ויהי נועם״ און צייכענט אויף א שטיק פאפיער פינטעליך, דערנאך צעהלט זי דורך די פינטעליך, עס זענען צוזאמען 73, זי מישט אויף דאס בלאט 73 און שרייבט אב אויף א פאפיער די ערשטע און די לעצטע אותיות פון יעדער שורה.

(פארטזעצונג קומט).

די אספת־הרבנים אין ווארשא.

(אריגינאל־קארעספאנדענץ)

אין א קליינער, שמאלער גאס אין ווארשא, אין א זאאל אויף גנוינע־גאס נומער 7, איז די טעג אבגעהאלטען געווארען די אספת־הרבנים, איבער וועלכער מען האט אין די צייטונגען שוין זייט וואכען אזויפיעל געשריעבען.

אונזערע רבנים האבען עס געפונען פאר נויטהיג, נישט צוצולאזען די פארשטעהער פון דער יודישער פרעסע צו דער אספה, וועלכע האט שטאטגעפונען מיט דער ערלויבניש פון דער אדמיניסטראציע און האט לכל־הדעות קיין סודות נישט געהאט... דאס וואס מען ווייסט פון איהר, איז נאר פון דער צווייטער האנד, מפי השמועה. ווי אין יעדער פערזאמלונג האבען זיך אויך דא געפונען אזוינע טהיילנעהמער, וואס האבען אויסגעזאגט די סודות פינ׳ם חדר און עס זענען אפילו בעקאנט אלע נישט־אנגענעהמע „אינצידענטען", וואס קומען איבערנעם פאר ביי יעדען גרעסערען צוזאמענפאהר...

צו אורטהיילען לויט געוויסע אייסערליכקייטען איבער דער פראקטישער בעדייטונג פון דער אספת־הרבנים, איז דאס רעזולטאט נישט בעזונדערס ערפרייליך. מען מוז אזא ערשיינונג בעאורטהיילען נישט לויט איינצעלנע פאקטען, נאר ווערלינ איהר געזאמט־איינדרוק, לויט דעם רושם, וואס זי האט געמאכט בכלל. און דא מוז מען מודה זיין, אז די אספה האט די האפנונגען נישט בעפריעדיגט.

אויסנאנגענעהם זענען אויך געוויסע אייסערליכקייטען, צו וואס. למשל, טויג א „נשיא־הכבוד" ביי א ערנסטער בעראטהונג. וואו עס האנדעלט זיך וועגען עניני־הכלל און נישט וועגען דעם כבוד פון יחידים? פאר וואס האט מען צוגעלאזט צו דער אספה פיעל פראסטע בעלי־בתים נישט־רבנים, ווערהענד פיעל אנגעזעהענע רבנים האט מען צוליעב פערזענליכע חבות נישט איינגעלאדען? פאר וואס איז דער ק א נ ש א ר פונ׳ם ט ע מ פ ע ל ה׳ סיראטא יא כשר געווען, צו זינגען מיט זיין קאר דעם „הנותן תשועה" (ער האט אפילו נישט געזינגען, ווייל די איינלאדונג איז איהם צו שפעט צוגעשטעלט געווארען), און די ווארשאווער רבנים אויסער דעם מורה־הוראה ר׳ יצחק פיינענבוים האט מען נישט צוגעלאזט?

אבער אויף א מעשה פרעגט מען קיין קשיות נישט — דער קארעספאנדענט פערצייכענט אלע דיעזע „אינצידענטען" און די, וואס זענען בעקאנט מיט די פערהעלטניסע, ווערען זיך אליין נעכען די תשובה אויף די פראגען.

* * *

מאנטאג, י״ח טבת, ארום 6 א זייגער אין אוונד, האט זיך אנגעהויבען די אספה. דיעזע ערשטע אווענד־זיצונג איז נישט געווען אפיציעל. זי האט געהאט דעם צוועק די רבנים זאלען זיך בעקאנען מיט אייגאנדער און ארומרעדען אייניגע פראגען, וואס זענען נוגע צו די פערהאנדלונגען. די רבנים, א קענען 100, זענען געקומען אין בגדי־משי און אין שטריימליך. אויסער זיי זענען אויך געווען אנ׳ערך פון 50 חסידישע און ארטהאדאקסישע בעלי־בתים.

אין דער זיצונג האט מען בעשטימט דעם סדר היום, און נאמינירט די קאנדידאטען פאר׳ן פרעזידיום, ווי אויך ארומגערעדט די וויכטיגסטע פראגען.

די ערשטע אפיציעלע זיצונג איז ערעפענט געווארען דיענסטאג האלב 12 א זייגער ביי טאג. צוערשט האט מען געוועהלט דאס פרעזידיום. דער סאכאטשער רב ר׳ שמואל צום נשיא־הכבוד, דער קוטנער רב ר׳ משה־פנחס פראנק צום „נשיא־בפועל", דער בענדינער רב ר׳ יששכר בער גראסבארד צום וויצע־פרעזידענטען, קאלישער רב ר׳ יצחק ליפשיץ צום סעקרעטער, דער קאנסקער רב ר׳ י. וויינגארטען און דער פעטריקאווער רב ר׳ שמחה ראזענפעלד צו אסעסארען.

נאך א פיוט האט דער נשיא־הכבוד געעפענט די די אספה מיט א ווארמער רעדע. דער חזן ה׳ פאנעלנעסט האט געזונגען מיט׳ן קאר דעם „הנותן תשועה" און דעם „היםן". דאס פרעזידיום האט אבגעשיקט א טעלעגראמע צום פרעמיער־מיניסטער סטאליפין מיט דער ביטע איבערצוגעבען דעם קייזער די אלעראונטערטעניגסטע געפיהלען פון דער אספה. דערנאך האט מען פארגעלעזען א גרויסע צאהל בעגריסונגס־טעלעגראמען פון אינלאנד און אויסלאנד.

האלב 7 אין אווענד האט זיך געעפענט די צווייטע זיצונג. אויף דער טאגעסארדנונג איז געשטאנען הלכות־אישות און „איסור והיתר". אבער קורם האט מען זיך בעשעפטיגט מיט דער פראגע פון די יידישע זאלדאטען און עס איז אנגענומען געווארען דער בעשלוס צו בעטען די רעגיערונג, אז פאר יודישע זאלדאטען און פאר יודישע ארעסטאנטען זאל געקאכט ווערען כשר עסען. ווי אויך מען זאל ערלויבען די יידישע זאלדאטען ציצית און תפילין, און זיי איבערהויפט נישט צו שטערען אנצוהיטען זייער רעליגיע.

ביי דער פראגע וועגען זאנטאגס־רוהע זענען ארויסגעקימען סכסוכים און מען האט זיך נישט געקענט אייניגען. שליסליך האט מען די זאך איבערגעגעבען א קאמיסיע פון 10 רבנים.

די פראגע, אויב מען זאל צולאזען די פערט־עטער אין די יודישע צייטונגען, האט עטליכע מאל בעשעפטיגט די אספה. אבער יערעסמאל איז בעשטימט געווארען אז: „ניין".

אין דער מיטוואך־זיצונג איז נאך א לענגערען וכוח אנגענומען געווארען דער בעשלוס: „אנצווערקענען יעדען רב אין זיין שטאדט אלס דעם „פאטער פון דער יודישער אמונה" און ער זאל האבען דאס רעכט ארויסצוטרעטען געריכטליך אינ׳ם נאמען פון דער גאנצער יודישער געמיינדע, אנצוקלאגען די מענשען, וועלכע בעליידיגען די יודישע אמונה, אזוי ווי עס האבען דאס רעכט צו טהון די גייסטליכע פון אנדערע רעליגיעס און איבערהויפט פארצושטעלען די רבנים דיזעלבע רעכט, וועלכע עס האבען די גייסטליכע פון אנדערע אמונות".

ווייטער איז אנגענומען געווארען דער בעשלוס, אז „יעדע זאך, וועלכע איז נוגע צו דער רעליגיע, שטעהט אונטער דער השגחה פונ׳ם רב, נאמנים אויף כשרות ווערען אויסגענומען און אבגעזאגט דורך איהם. ער האט דאס רעכט עפענטליך מודיע צו זיין, אז די אדער יענע זאך איז כשר אדער טרפה. דער רב זאל האבען דאס רעכט, אנצוקלאגען צום געריכט אזעלכע מענשען, וואס פערקויפען טרפה זאכען אנשטאט כשר וכדומה".

אלע דיעזע פונקטען זענען אנגענומען געווארען פאסט איינשטימיג.

נישט אזוי גלאט איז עס צוגעגאנגען ביי די איבריגע פונקטען. „דאס גרינדען פון רבנים־קאמיטעטען אין יעדער גובערניע, וואס זייערע בעשליסע זאלען האבען די קראפט פון א געזעץ אין דיעזער גובערניע" — אט דיעזער פונקט האט ארויסגערופען א הייסען וכוח. אייניגע רעדנער האבען דאס שטארק בעקעמפפט, ווייל אזא כח קען מען די רבנים נישט געבען און מען וועט זיי נישט געבען. די אויפרעגונג איז געווען אזוי גרויס, אז דער פארזיצענדער האט געמוזט אונטערברעכען די זיצונג און וועהרענד דער פויזע האט מען זיך געאייניגט, אז די אלע פרינציפיעלע פראגען מוזען איבערגעגעבען ווערען בעזונדערע קאמיסיעס, וועלכע זאלען זיי ארומרעדען און אויסארבייטען נייע אנגענהמבארע פונקטען.

און עס זענען טאקי תיכף אויסגעוועהלט געווארען 5 קאמיסיעס, וועלכע מען האט איבערגעגעבען די איבריגע פונקטען פון דער טאגעסארדנונג.

אין די קאמיסיעס איז נישט אלעס צוגעגאנגען גלאט. עס זענען ראדט פארגעקומען סכסוכים און שטרייטיגקייטען, איבער די וויכטיגסטע פונקטען האט מען זיך נישט געקענט אייניגען. אלע „אינצידענטען" צו שילדערן איז אונמעגליך, איבערהויפט ווייל צוגעלאזט האט מען נישט קיינעם און עס דערצעהלען זיך נאר נישט קאנטראלירבארע שמועות...

די קאמיסיעס האבען אין אייניגע פראגען געפאסט רעזאלוציעס, וועלכע די אספה האט אנגענומען.

אין די פרינציפיעלע פראגען האט מען זיך נישט געקענט אייניגען. די קאמיסיעס וועלען זייער ארבייט פארזעצען ביז צו דער צווייטער אספה.

די אספת־הרבנים איז געשלאסען געווארען דאנערסטאג ארום 12 א זייגער אין אוונד. עס וועט אין קורצעם צוזאמענגערופען ווערען א צווייטע אספה, וועלכע מען וועט פארלעגען די בעשליסע פון די קאמיסיעס.

אט דאס איז דאס פראקטישע רעזולטאט פון דער אספת־הרבנים. וועגען אלגעמיינע ענינים האט מען דיך לייכט געאייניגט, וועגען פרינציפיעלע פראגען האט מען נישט געקענט קומען צו א בעשלוס... וואלטען די רבנים געהאט א ביסעל מעהר קענטנים פון דער ווירקליכער סיטואציע, וואלט דאס פראגראם פון דער אספה געדארפט לכתחילה זיין איין אנדערעס, און דעמאלט וואלט דאס רעזולטאט אפשר געווען א רייכערעס.

אינטערעסאנט זענען געווען געוויסע אייסערע מאמענטע פון דער אספה. די בעלי הבתישע טהיילנעהמער האבען זיך געוויזען אלס גרעסערע מחמירים ווי די רבנים זעלבסט און איין רב האט דאס כאראקטעריזירט בזה האופן: „איך איז גרינג ארויסצושטעלען פארדערונגען, ווייל די אספה איז אפיציעל א „רבנישע" און פאר איהרע בעשליסע וועט פאלען אויף די רבנים די פעראנטווארטליכקייט, נישט אויף די בעלי־בתים". זעהר ריכטיג: איך צו וועלכען צוועק האט מען די בעלי־בתים צוגעלאזט צו א רבנישער פערזאמלונג!

די גנוינע־גאס איז וועהרענד די דריי טעג פון דער אספה געווען בעלאגערט פון א גרויסען המון מענשען. יעדער האט געוואלט זעהען די רבנים און די רביים, נעהמען ביי זיי שלום און הערען א גוט ווארט. פאליציי האט געמוזט בעוואכען דעם איינגאנג און עס איז עטליכע מאל געקומען צו א געשלעג צווישען די וואס האבען זיך דווקא געוואלט אריינשטופען.

עס זענען אויך די אספה איבערגעפאלען ווייבער, וואס האבען אין דער היים קראנקע קינדער, פועל׳ן ביי די רביים א רפואה שלמה, ענטוועדער האפען פערלאנגט היתרים — אבער קיינעם האט מען נישט אריינגעלאזט...

עטליכע רבנים האבען זיך אויסגעצייכענט אלס זעהר גוטע רעדנער און ביי א געארדנעטער אספה וואלטען זיי אפשר עפיס געקענט דורכזעצען מיט זייערע רעדעס...

די אספת־הרבנים האט געבראכט פיעל זעהר אינטערעסאנטע מאמענטען, אבער ווייניג פראקטישע רעזולטאטען.   ס.

פאליטישע נייעס.

— קעניג עדווארד פון ענגלאנד וועט רימענדען מאנאט פעבער אבשטאטען א בעזוך דעם דייטשען קייזער אין ב ע ר ל י ן. דיעזער בעזוך איז א בעוויז דאפיר, אז די פאליטישע וועלט־לאגע האט זיך געבעסערט. אין א קריטישער צייט וואלט אזא צוזאמענקומען צווישען די צוויי גרעסטע פאליטישע געגנער נישט געקענט שטאטפינדען.

דער קעניג וועט דיזען ווינטער אויך בעזוכען דעם פראנצויזישען פרעזידענט אין פאריז. מען דערצעהלט נאך אויך, אז קעניג עדווארד וויל אבשטאטען א בעזוך דעם סולטאן אין קאנסטאנטינאפאל. די טירקישע פרעסע שרייבט אז א.י.ב דאס זאל טאקי געשעהן, וועלען זיי דעם קעניג בערייטען א פייערליכען עמפפאנג. ווי עס האט איהם נאך קיין שום מאנארך אין ערגיץ נישט געהאט.

— לויט ידיעות פון פארטוגאל פערברייטעט זיך דארט די רעוואלוציאנערע בעוועגונג וואס א טאג מעהר. די רעגיערונג האט שטארק מורא, עס זאל נישט אויסברעכען א אפענע רעוואלוציע. אויף דעם מיליטער קען מען זיך נישט שטארק פערלאזען, ווייל די רעפובליקאנישע אידעע איז אויך ביים מיליטער שטארק פערברייטעט. דער יונגער אונערפאהרענער קעניג קען זיך נישט העלפען און די ווכטיגסטע פארטוגיזישע פאליטיקער זענען רעפובליקאנער.

— אין פראנקרייך האט דער פרעזידענט פאלליער נאכגעגעבען דעם וואונש פון דער קאמער און האט אונ־

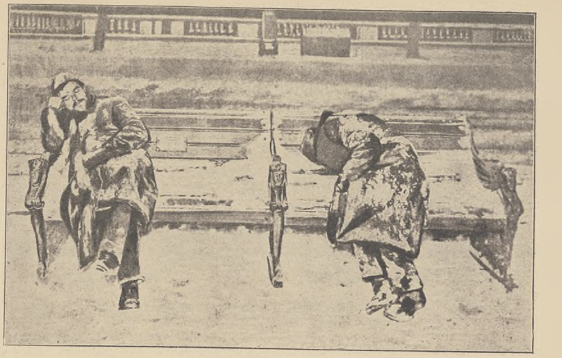

ראס עלענר אין לאָנדאָן: ארבייטסלאָזע פערברענגען די קאלטע ווינטערנאכט אויף הארטע בענק אין א גאָרטען.

טערנעשריעכען 4 טוירט־אורטהיילע, די 4 פערברעכער האבען אויך תיכף בעקומען זייער פסק. עס זענען דאס געווען נאר געפעהרליכע מערדער און דאס גאנצע פאלק בעניידט זייער טוירט מיט בעפריעדיגונג. — דאמיט איז אבער די פאלייטישע זייט פון דער פ־אגע נישט געלעזט. ביי מינדערוויכטיגע פערברעכען וועט דער פ־עזידענט ווייטער די אורטהיילע נישט וועלען בעשטעטיגען.

דער פראנצויזישער מארינע־מיניסטער פאָדערט 800 מיליאן פראנק, כדי די פראַנצויזישע קריעגסמאַרינע צו פערבעסערן און צו פערשטערקען. די קאַמער וויל אָבער דאס נישט בעווילינען. אזוי לאנג ווי דער מיניסטער וועט נישט אבגעבען א גענויען בעריכט וועגען אלע אונרעגעלמעסיגקייטען, וואס ער האט אין דער מארינעפערוואלטונג אויפגעדעקט. דער מיניסטער וויל אבער דאס נישט טהון, וויל מען טאר נישט אויסזאגען אלע סודות פונ'ם חדר און עס מעגליך, אז ער וועט דעמיסאנירען.

— לויט ידיעות זענען פאסט אלע בריקען צווישען עסטערייך און סערביען אונטערגעלעגט פון דער סערבישער זייט מיט דינאַמיט, כדי מען זאל זיי קענען צו יעדער מינוט שפרענגען אין די לופט... די עסטערייכישע רעגיערונג האט דאריבער רעקלאַמירט און סערביען האט געענטפערט אז דאָס איז געשעהען, כדי זיך צו שיצען געגען אַנ'איבערפאַל פון עסטערייכישער זייט.

— האטשי עס שוועבען די פערהאנדלונגען צווישען בולגאריען און דער טירקיי וועגען אנ'אויסגלייך איבער אסטרומעליען, ווערען אין בולגאריען ווייטער געמאכט גרויסע קריעגספארבערייטונגען, און דאס צווינגט די טירקיי. אויך פון איהר זייט ביי דער בולגארישער גרעניץ אנצוזאמלען פיעל מיליטער.

— ווי עס הערט זיך, איז דאס פראָיעקט וועגען דער קאָנסטיטוציע אין באסניען שוין פארטיג און וועט באלד ווערען פערעפענטליכט. די וואהלאָרדנונג וועט זיין עהנליך ווי צו די עסטערייכישע לאנדטאגע.

פון נאהענט און פון ווייט.

— אין איקאָ (אונגאַרן) האט זיך געטראפען א געפעהרליכע גרובען־קאטאסטראפע, ביי וועלכער עס זענען 40 אַרבייטער געטעדטעט געווארען.

אין אַ קליין שטעדטיל אין בעהמען האָט א 13־יעהריגער יונגע פערנאַרט דריי קליינע קינדער אין א הויף אריין און האָט זיי מיט א מעסער דערשטאָכען, צוויי זענען געשטארבען. דאס דריטע געפינט זיך אין שפיטאל, ווען מען האט איהם געפרעגט, ערקלערט ער, אז עפיס א אינערער טריעב האט איהם דאצו געברענגט. עס זעהט אויס, אז דאס איז ביי איהם א מין שגעון.

— אין ווארשא האט די פאָליציי אַרעסטירט צוויי יונגע לייט אין אַ פרעהליך הויז, וועלכע האָבען געצויגען אויף זיך אַ פערדאַכט דורך זייער אונגעהויערער פערשווענדעריי. ביי דער דורכזוכונג האָט מען ביי זיי געפונען א האלבע מיליאן רובל אין באנקנאָטען און ווערטהפאפיערען, מען רעכענט, אז דאס געלד שטאמט פון עפיס א גרויס פערברעכען.

— מיט עטליכע חדשים צוריק האט מען געטראָפען אין פאריז דעם מאלער שטיינטהאל און זיין שוויעגערמוטער ערמאָרדעט. זיין פרוי איז געלעגען אין בעט געבונדען און אין דער וואהנונג זענען געווען צייכען פון א געוואלטזאמער בערויבונג. די פאליציי האט חושד געווען די איינענע פרוי פונ'ם ערמאָרדעטען, אז זי איז מיטבעטהיילגט אין דעם מארד און מען האט זי ארעסטירט. ביז איצט האט זי אלעס געלייקענט. ערשט דיעזע טעג האט זי זיך מודה געווען, אז זי האט טאקי איהר מאן געטעדטעט, כדי צו הייראַטהען איהר געליעבטען. און כדי דער חשד זאל נישט פאלען אויף איהר, האט זי טאקי אליין איהר איינענע מוטער געטעדטעט.

— דער יונגער פילאנטראפ און גרויסער ערדבעזיצער הערצאָג פאמפעא ליטא האט פארגעלעגט דער איטאַליענישער רעגיערונג א אריגינעלען פראיעקט. ער לעגט פאר, אז 5 טויזענר פאַמיליעס פון קאלאבריען און מעסינא זאלען זיך בעזעצען אויף ויינע פעלדער אין פלארידא (אַמעריקא). יעדער קאלאניסט וועט בעקומען א שטיק לאנד אהן געלד, און וועט נאך חוץ דעם האבען די מעגליכקייט צו פערדיענען אויף חיונה דורך ארבייט אין די פעלדער, מינען, און וועלדער, וואס ליגען אויף דעם הערצאָג'ס ערד. ער האט שוין זאגאר פערזענליך איבערגעגעבען דעם איטאַליענישען פאסטעל אי פארייז א נאטאריעלען דאקומענט איבער דעם פלאן פון דער „נייע מעסינא“, וואס ער וויל גרינדען אויף זיינע גיטער אין פלארידא.

— דער פרעזידענט רוזוועלט האט די טעג גערייטען מיט א מאל א שטיקע פון 98 ענגלישע מייל אין 17 שעה. דאס איז געווען א ענטפער אויף די וואס האבען איהם אזוי שטארק קריטיקירט פאר זיין פעראררנונג, אז די אפיצירען זאלען מאכען אזעלכע רייט־פראבעס אין כדי צו ווייזען, אז דאס איז גארנישט אזא שווערע זאך האט ער אליין געמאכט אזא רייט־פראבע. ער האט 8 מאל געטוישט דאס פערד. אין מיטען רייטען איז געפאלען א האגעל. דערנאך איז ער גארנישט געוועזן מיער. און די קארעספאנדענטען, וואס זענען איהם נעקומען אינטערוויואירען און פרעגען; ווי אזוי די רייזע איז צוגעגאנגען, האט ער געענטפערט מיט איין וואָרט: „אויסגעצייכענט“.

הומאר און סאטירע

א נוטע אויסרייד.

קויפמאן: (אהיים־גייענדיג שפעט ביי נאכט און טרעפענדיג א גנב ביי זיין אויפגעבראָכענעם קאסע־קאסטען): הע, דו מערדער, וואס ווילסטו דא?

גנב: איך בין פערטרעטער פון א אינפארמאציאנס־ביורא און ברויך צו וויסען, וויפיעל איהר פיהרט...

ער איז פארזיכטיג.

משה'לע: זיידע, האסטו נאך ציין?

זיידע: ניין—איך האב זי שוין אלע פערלוירען.

משה'לע: אויב אזוי, בעהאלט'זשע מיר דאס עפעלע, וואָס די באבע האט מיר געגעבען.

ער זוכט א דירה.

פאליציסט (צו אנ'שכור צווישען א ויינער ביי נאכט): הע, מענש, וואס זוכסטו דא אין דער נאכט?

שכור: א דירה!

פאליציסט: איצט אין מיטען דער נאכט?

שכור: טאקי מיין איינענע.

ריזנייעסטע הוט־מאדע.

א קלוג פאר־פאָלק גיבט זיך אנ'עצה.

בַּל־מַפְּלִיפֶל.

(געלד רעגירט די וועלט — פערקויפט סאָווערעניטעטס־רעכטע — אנשטאט א קריעגס־פאנד אַ פריעדענסקאַסע — די קאַנאָנען שמעלצען אויף קופּער־געלד — קויפען אוניווערזיטעטען, מאַנדאטע, פּראָגראַמע, מיניסטער־פּאָרטעפעלס — פּאָסטען און ארץ־ישראל.)

געלד רעגירט די וועלט.

מיט הונדערט יאָהר צוריק האט דער גרויסער נאפּאלעאָן געזאגט: צום פיהרען קריעג ברויכט מען דריי זאכען: געלד, געלד און געלד.

הונדערט יאָהר שפּעטער „נשתנו סדרי בראשית", איז נאר געשעהען אַן איבערקעהרעניש: היינט ברויכט מען צום פריעדען דריי זאכען: געלד, געלד און געלד.

דאס זעהען מיר היינט אין דעם קאָנפליקט צווישען עסטערייך און דער טערקיי. עסטערייך־אונגאַרן האט צוגענומען ביי דער טירקיי די לענדער באסניען און הערצעגאווינאַ. דאס הייסט אפילו נישט צוגענומען אַצינד, ווייל שוין 30 יאהר זענען די לענדער געווען אין איהר בעזיץ. אבער לפנים, האט נאך דער סולטאַן געהאַט זיינע „סאָווערעניטעטס־רעכטע". וועהט איהר דאס איז אַ מין מאכל, וואָס איך ווייס נישט, מיט וואס מען עסט דאָס, מיט אַ לעפעל אדער מיט אַ גאָפּעל, מיט חריין אדער מיט אייערקעס... דאס איז עפּיס אַ מין זאך, וואס האט קיין שום ממשות, וואס אַ פּראָסטע יודישע צונג קען דאס גאר נישט אַרויסרעדען ווי עס בעדאַרף צו זיין...

אַצינד איז זיך דער עסטרייכישער קאיזער מישב און דערהנט אוים זיינע „סאווערעניטעטס־רעכטע" אויף באָסניען־הערצאגאָווינאַ, אַליין ווייטער עפּיס אַ מין רוחניות־זאַך, אהן ממשות... דען די לענדער האבען איהם אויך פריהער געהערט, די באסניאַקען האבען געדיענט אים עסטערייכישען מיליטער, האבען געצאהלט שטייערן, און ווען מען הייסט זיי געהן אין דער מלחמה אריין, וואלטען זיי עס אויך געטהון...

דעם סולטאַן האט די מעשה נישט געשמעקט... בטייטש, מען האט ביי איהם אַוועקגענומען כיד־חזקה אַט דאס רוחניות, דאס „אונאויסשפּרעכליכע"... אבער וואָס זאל ער טהון? פיהרען מלחמה וועגען דעם איז עפּיס נישט כדאי, איבערהויפּט אז צום פיהרען קריעג מוז מען האבען דריי זאַכען: געלד, געלד און געלד! און ווי אויף צו להכעיס איז אין קאָנסטאַנטינאָפּעל אויסגעגאַנגען דאס קליין־געלד (דאס גרויסע פעהלט שוין זיים צעהנדלינגער יאהרען) — איז געוואָרען אַ רעש און אַ געפּולדער, עס האבען געשריען די סערבען, די מאָנטענעגרינער, די רוסישע קאַדעטען און אקטיאבריסטען, אפילו די ענגלענדער: געוואַלט, עס איז געשעהען אַן־אוּן־רעכט, דאס פעלקער־רעכט איז געוואָרען פערלעצט און עס מוז צוזאַמענקומען אַ קאָנפערענץ פון אַלע מעכטע, איבערצושמועסען דעם עסק...

לאזט זיך אָבער אוים אַ בוידעם פונים גאַנצען ייד... עסטערייך צאהלט 60 מיליאן קראנען און דער סולטאַן פערקויפט זיין בכורה... ווער מיר סאָווערעניטעטס־רעכט, וואס מיר פעלקער־רעכט, ווער מיר בערלינער פערטראַג, וואס מיר קאָנפערענץ: דער עיקר איז דאך טאַקי די מטבע.

און זעהט איהר, רבותי, אט די מעשה קען ברענגען אין דער פּאָליטיק די גרעסטע אומוועלצונג, זי קען ממש איבערקעהרען וועלטען. די ערפינדונג פון דער פלוג־מאַשין, דעם לענקבארען לופט־באלאָן איז א קינדער־שפּיעל קעגען דעם...

[...] וועט שוין נישט ברויכען קיין מיליטער, קיין קאזארמעס, קיין קאַנאָנען, קיין פּאַטראָנען, קיין פעסטונגען — עס וועט גענוג זיין, אז מען האט געלד! אין דיזעם מאמענט, וואו מען קען סאָווערעניטעטס־רעכטע קויפען פאר געלד, אין דעם מאָמענט וואו דאס פעלקער־רעכט איז געוואָרען אַ בערזען־ארטיקעל, איז דאך טאַקי די הויפּטזאך, צו האבען פולע קעשענעס און גענוג...

יעדער שטאַאט וועט אַצינד פערדינגען די קאזארמעס אויף דירות פאר אָרימע לייט (די גנידים האבען דאך זייערע איינענע דירות), די קאַנאָנען וועט מען שמעלצען אויף קופּער־געלד, דאס דינאַמיט און דאס פולווער וועט [...] פערווענדען פאר בערגווערקע און טונעלס; בקצור מען וועט פון אַלעם מאַכען געלד און געלד...

עס וועט שוין פון אַצינד אָן נישט דעריעניגע שטאַאט זיין דער גרעסטער און שטארקסטער, וואס וועט האבען די גרעסטע אַרמעע, די בעסטע קאַנאָנען און די שטאַרקסטע פעסטונגען; ניין! נאר דעריעניגע, וואס האט דאס מייסטע געלד אין זיין פריעדענס־קאַסע. דאס קריעגס־בודשעט וועט אים גאַנצען אויפהערען, די הכנסות פון די שטייערן וועלען יעדעס יאהר ווערען געזאמעלט אין א גרויסער קאסאַ, כדי [...] זאָל דאַפאַר קענען קויפען סאָווערעניטעטס־רעכטע, פעלקער־רעכט, האַנדעלס־פערטרעגע, לענדער, פּראווינצען און דערגלייכען.

און אויב די גרויסע מלוכות, די מעכטינסטע שטאַאטען מעגען האנדלען מיט די „העכסטע און היי־לינסטע פּאָליטישע גיטער", מיט סאווערעניטעטס־רעכט, פעלקער־רעכט, אינטערנאַציאָנאַלע פערטרעגע וכדומה, פאר וואס זאלען די פּראָסטע מענשען, די איינפאכע בשר־ודם, נישט טאָרען טהון דאס זעלבע: פאר וואָס זאל מען נישט מעגען קויפען חזקות, רבנות, מאַנדאטע, עהרען־שטעלען, נבאות וכדומה, אט אַלע דיזע זאכען, וואס מיר רופען אן קארופּציאָן, אט אַלע דיזע זאַכען, וועלכע מיר קריטיקירען אַזוי שטארק, דאָס אלעם וועט נאר ווערען אַ היתר גמור. פּאַרטייען וועלען אפּקויפען וואהלבעצירקע איינער ביי דער אנדערען, שטיקליך פּראָגראַמע, מאַנדאַטע, מיניסטער־פּאָרטעפעלס. עס וועט זיין אַ לעבען ווי גאָט האט געבאָטען.

אט, למשל, קענען זיך טאַקי ביי אונז אין עסטערייך די דייטשען און די טשעכען נישט פערטראָגען, און שלאָגען זיך אַרום גאַנצע טעג און נעכט... נישט איין מיניסטעריום האט וועגען דער בעהמישער פראַגע געבראָכען דעם קאָפּ... דער דייטשע „מיכעלי" און דער טשעכישע „ווענצעלי" ווילען נישט פערציכטען אויף זייערע „נאַציאָנאַלע רעכטע"... אַצינד איז פאַרהאַנען צו דעם אַן־עצה! זענען דען „נאַציאָנאַלע רעכטע" בעסער פון „סאווערעניטעטס־רעכטע"? פאַר־וואס זאלען נישט די דייטשע אַרויסצאהלען די טשעכען במזומנים אדער אומגעקערט?

דאס וואלט דאך געווען די איינפאַכסטע לעזונג פון דעם גאַנצען שטרייט: ווילען די טשעכען אַ צווייטע טשעכישע אוניווערזיטעט — זאלען זיי צאהלען געלד, כך וכך וויעפיעל מען וועט עס אפּשאַצען; ווילען די איטאַליענער אַ אוניווערזיטעט אין טריעסט — מה כי תיתי, אבי נאר געלד אַ הער; אויך די רוטהענער וועלען זייער רוטהענישע אוניווערזיטעט, זייער רוטהענישע אַמטס־שפּראַכע בעקומען, עבענזא די סלאָווענען — פאַר וואס נישט? כסף וזהב מטהר ממזרים!

די אונגאַרן האבען שוין זייט לאַנג אט די מדה איינגעפיהרט: זיי ווילען זיין אונאַבהענגיג, אַ שטאַאט פאר זיך... אבער פאַר אַ נוטען ווירטהשאַפטליכען אויסגלייך מיט עסטערייך, פאַר מאַטעריעלע פּארטהייליע, פאַר פּשוט געלד, האבען זיי געדולד און געדולד; זיי פערלאַנגען די אונגאַרישע קאמאַנדא־שפּראַכע אין מיליטער, אָבער ווען מען וועט זיי בעווילליגען די „זעלבשטענדיגע אונגאַרישע באַנק" (אויף עסטערייכישע קאסטען) וועלען זיי שוין אויף דעם מוחל זיין, זיי טעגה'ן כסדר, אז זיי האָבען היסטארישע רעכטע אויף באסניען, אָבער ווען מען דאַרף אויפנעהמען אַן־אַנלייהע פאר באסניען פערציכטען זיי אויף די היסטאָרישע רעכטע און זענען מוחל עסטערייך דעם כבוד... בקיצור, פאר געלד וועלען זיי אויך קאָסטה'ן פערקויפען...

אין מאַראָקאָ האָבען זיך די צוויי ברידער אבדול אזים און מוליי האַפיד אַרומגעשלאָגען — יעדער האט געוואלט זיין סולטאַן און בעוויזען באותות ובמופתים. אז ער, נאר האט דאס רעכט דאַצו... שליסליך פערציכטעט אַבדול־אזים אויף זיין „הייליג רעכט", ווען ער האט נאר דאַפאַר בעקומען אַ זיכערע פענסיאָן במזומנים...

פאַר געלד קען מען אַצינד אַלסדינג קויפען: נאַציאָנאַלע רעכטע, היסטאָרישע רעכטע, הייליגע רעכטע, סאווערעניטעטס־רעכטע, פעלקער־רעכטע א. ז. וו. א. ז. וו.

עסטערייך־אונגאַרן האט אַבגעקויפט באסניען, בולגאַריען קויפט אַב אסט־רומעליען, גריעכענלאנד וועט אפשר אָבקויפען קרעטאַ.

איך פערשטעה נאר נישט איין זאך: פאַר וואס לאַכט מען אוים די ציוניסטען, ווען זיי ווילען אָבקויפען ארץ־ישראל פאַר געלד?

און אפשר דאַפאַר, ווייל אין כסף לארון זה, ווייל עס פעהלט זיי טאקי די מטבע, דאס געלד, וואס רעגיערט די וועלט?

עס וואלט כדאי געווען דאריבער צו שמועסען באריכות — אָבער שבת טאָר מען פון געלד־זאכען נישט רעדען, האָט־זשע מיר דערווייל א

נוטען שבת.

דער „הויפּטטרעפּפער".

(הומאָרעסקע).

לעאָן זילבערפעלד איז בוכהאַלטער אין דעם אייזענגעשעפט פון די געברידער בלוישטיין עט קאמפּאניע. שוין 10 יאהר בעקליידעט ער דיזען פּאסטען. ער איז פלייסיג, פּינקטליך און פערלעסליך. ער איז זיינע בעלי־בתים טריי און איבערגעגעבען, האָטשי דער געהאַלט וואס ער בעקומט פון זיי, קלעקט איהם קוים אויף צו לעבען, און נאך דאצו זענען זיי נאך נישט קיין גוטע פּריצים. אפט ווערד ער אומזיסט און אומנישט פון די שעפס סקירט.

זילבערפעלד איז שוין אַן־אַלטער בחור, עטליכע און דרייסיג יאהר. פון חתונה האבען קען ער נאר נישט קלערען. ער האט נישט אַ קאָפּיקע ערשפּארט. זיין איבערציעהער טראָגט ער שוין זייט 5 יאהר און קען זיך קיין נייעם נישט מאַכען, די שיך האבען שוין אויך אבגעדיענט, דער קאַפּעלוש איז אַרוים פון דער מאָדע — ווער וועט זיך צו אזוינעם ענטשליעסען?

אבער זילבערפעלד איז תמיד לוסטיג און לעבעדיג. נאר זעלטען אז ער ווייזט אַ פערקרומט פּנים. אפילו ביי דער אַרבייט, ביים לאנגווייליגען שרייבען פון טויטע ציפערן און צוזאמענרעכנען פון לאנגע קאָנטאָס, איז זיין בליק הייטער און העל. עפּיס אַ מין אינערע סאַטיספאַקציע בעלייכט זיין נשמה און גיעסט אוים אויף זיין פּנים א זעלישע צופריעדענהייט.

וואוינען וואוינט ער איינזאַם אויף אַ אונטערגעסיל. אין אַ קליין צימעריל אויפ'ן פערטען שטאָק (פאַר וואס דווקא אויף דעם פערטען? — ווייל דאס אַלטע שמוציגע הייזעל האט נישט קיין פינפטען) ביי א אָרימען שניידער. די פענסטער פון זיין צימעריל [...] אַרוים אין א קליינעם שמאָלען הויף, און וועלכען עס שטינקט תמיד אזוי, אז מען קען אַפילו זומער אין רעגנעריסטער הייץ דאס פענסטער נישט עפענען. בעקעסטיגען בעקעסטיגט ער זיך אויך ביים שניידער, ווייל זיין געהאַלט סטאַיעט איהם נישט, צו אַבאָנירען אין א רעסטאָראַן.

ווען עס שלאָגט אוים דער זייגער 1 מיטאָג און זילבערפעלד הייבט זיך פון זיין זיץ אין קאָנטאָר, טהוט אָן זיין אלטען אָבגעריסענעם איבערציעהער און געהט אַרוים, לייכט זיין פּנים פאַר לויטער שמחה, אז [...] וואָלט געמיינט, אצינד געהט דער אויסגעהונגערטער בוכהאַלטער אין דעם פיינסטען רעסטאָראַן, וועט עסען דעם בעסטען מיטאָג, פערטרינקען א טירקישען קאַפע, פערריכערן א פיינע ציגאַרע און וועט זיך דערנאך לעגען אויף א בעקוועמער זאַפא האַפען א „מיטאָג־שלעפּכען"...

ווי שוין דערמאַנט, איז דאס אפילו לאַדווקא... אבער דאס געהן אַ היים פון ביורא פערשאפט דאָך אונזער זילבערפעלד דאס גרעסטע פערגעניגען... זיין וועג פיהרט איהם איבער עטליכע הויפּט־גאַסען פון דער שטאָדט,

ראָרט וואו עס זענען פֿאַרהאַנגען די גרעסטע געשעפֿטען מיט די שענסטע אויסלאַגען און זילבערפֿעלד בלייבט שטעהן ביי יעדער אויסלאַגע, בעטראַכט יעדער געגענשטאַנד מיט דער מיענע פֿון א מבין, שאַצט איהם אָב און עס דאַכט זיך איהם, אַז אַט באַלד באַלד וועלען אַלע די שענע זאַכען געהערען איהם...

זילבערפֿעלד פֿעזיצט נעמליך א לאָז. וועלכעס ווערד געצויגען 4 מאל אין יאָהר און וואָס יעדעסמאל קען מען מאַכען דעם הויפּטטרעפֿער אויף אַ פֿערטעל מיליאָן... ער איז זיך זיכער, אַז ער מוז מאַכען דעם הויפּט־טרעפֿער און אַט דיעזעס פֿערטעל מיליאָן בעשעפֿטיגט כסדר זיין פֿאַנטאַזיע, עס גיבט איהם כח אויסצוהאַלטען זיין לאַנגווייליג לעבען, זיינע ענטבעהרונגען און בעשרענקונגען, דאָס נישט־דערעסען און נישט־דערשלאָפֿען, דאָס סקירען פֿון די „שעפֿס״ און דאָס חוזק־מאַכען פֿון די קאָלעגען אים ביוראָ.

דער געראַנק אָן דער הויפּטטרעפֿער פֿערזיסט איהם זיין קאַרגען מיטאָג. מאַכט איהם ווייך דאָס האַרטע געלעגער, בעלייכט זיין פּנים. ווישט אָוועק די קנייטשען פֿון זיין שטערן און פֿערשאַפֿט איהם תמיד אַ פֿריילֿיכע, לוסטיגע מיענע.

דעם הויפּט־טרעפֿער מוז ער „מאַכען״. דאָס לאָז האָט ער בעקומען בירושה פֿון אַן אַלטען פֿעטער און דער האָט איהם אויף דעם טויטען־בעט צוגעזאָגט, אַז ער וועט טרעפֿען...

אין זיינע געדאַנקען מאַכט ער זיך די שענסטע פּלענער, בויט לופֿט־שלעסער; ער שטעלט זיך פֿאָר, ווי ער וועט זיך קויפֿען אַ שענע הערליכע ווילאַ. זי אויסמעבלירען מיט די רייכסטע מעבעל, בעהענגען מיט די טהייערסטע טעפּיכע און פֿאָרטיערען. אויף דער טהיר וועט זיין אָנגעשלאָגען אַ טאָוועלע פֿון ווייסען מאַרמאָר־שטיין. אויף וועלכען עס וועט זיין אויסגעקריצט מיט גאָלדענע אותיות דער נאָמען „לעאָן זילבערפֿעלד״. אַ דיענער אין אַ ליווריע וועט שטעהן ביי דער טהיר און אַ לאַקאַי מיט ווייסע האַנדשוה וועט איהם בעדיענען.

קליידען וועט ער זיך לויט דער נייעסטער מאָדע, אַ שווערע גאָלדענע קייט מיט אַ זייגער, אַ בריליאַנטענע קראַוואַטען־נאָדעל, בריליאַנטענע רינגען מיט דיאַמאַנטען אויף די פֿינגער וועלען אויך נישט פֿעהלען. אַ זילבערנע ציגאַרען־דאָזע מיט די פֿיינסטע שפּעציאַליטעט־ציגאַרען וועט שטעקען אין זיין ברוסט־טאַש, אַפֿילו דאָס פּידעלע אויך שוועבעליך וועט זיין פֿון זילבער..

אָבער זילבער־פֿעלד קלערט נישט בלויז וועגען זיך אַליין... ניין, ער איז קיין עגאָאיסט. אַלע זיינע קאָלעגען וועט ער בעשענקען מיט רייכע מתנות... דעם אַ זייגער, דעם אַ ציגאַרען־דאָזע, דעם אַ רינג, דעם אַ טעשיל, דעם אַ מעסעריל... אַפֿילו די קליינע שיק־יונגליך וועט ער נישט פֿערגעסען...

נאָנ׳ן בעזונדערס וועט ער אָבער בעעהרען זיין איינציגע קאָלעגין אים ביוראָ, די שענע קאַסירערין העלענאַ. זי מאַכט צוואַר תמיד פֿון איהם חוזק און ווען ער האָט אַמאָל צו איהר אַ נגבה׳שען קוק, ענטפֿערט זי איהם מיט אַ שפּעטיש לעכעלן, אַז עס פֿערשלאָגט איהם דעם אָטהעם. אָבער זי געפֿעלט איהם דאָך, זי איז דאָך אַזוי שעהן ווי די זון און פֿאַר אַ פֿריינדליכען בליק פֿון איהרע ברוינע, פֿונקעלנדיגע אויגען וואָלט ער אַוועקגעגעבען אַ האַלב לעבען. ווען עס קומט איהם אַמאָל אויס, נעבען איהר עטליכע מינוט צו שטעהען און צו פֿיהלען דעם רופֿט פֿון איהרע שוואַרצע האָאָר, ווערד ער אויש בעטייבט און ווייסט נישט, וואָס זי רעדט צו איהם.

זי וועט נאַטירליך אַנדערש ווערען. ווען ער וועט האָבען די מזומנים, דאָס פֿערטיל מיליאָן... און אפשר נאָר וואָלט גלייך געוועזען, ער זאָל מיט איהר האָבען חתונה! פֿאַר וואָס נישט? זי איז שעהן, פֿון אַנשטענדיגער פֿאַמיליע, סאָליד, פֿיין ערצויגען, געבילדעט — מילא וואָס ווי האָט קיין געלד! נו. וואָס ברויכט ער נאָך נדן — אַז ער האָט זיין אייגענס אַ פֿערטיל מיליאָן!

אַט דיעזע און ענליכע מחשבות בעשעפֿטיגען איהם טאָג־טעגליך... ווען ער געהט פֿאָרביי די גרויסע בריטע גאַסען, פֿאַר די גרויסע געשעפֿטען מיט די שענע אויסלאַגען, בעטראַכט ער יעדען געגענשטאַנד און שאַצט איהם אָב, רעכענט אויס וועלכעס שטיק ער וועט קויפֿען פֿאַר זיך און וועלכעס פֿאַר יעדען פֿון זיינע קאָלעגען. נאַטירליך פֿערגעסט ער אויך נישט אָן זיין וואָהנונגס־געבער, אָן דעם שניידער. איהם וועט ער קויפֿען אַ נייע מאַשין און פֿאַר זיין ווייב שרה אַ נייע זיידען טיכעל...

ביי דער אויסלאַגע פֿון אַ יובילער פּלעגט זילבערפֿעלד תמיד שטעהן אַם לענגסטען... דאָרט איז געוועזען אויסגעשטעלט אַ גאָלדען אַרמבאַנד מיט צוויי גרויסע גרינע סמאַראַגד־דיאַמאַנטען... אָט דאָס אַרמבאַנד האָט ער בעשטימט פֿאַר דער קאַסירערין העלענאַ און אין זיין פֿאַנטאַזיע מאָלט זיך אויס. וואָס פֿאַר אויגען זי וועט מאַכען, ווען ער וועט אַריינקומען נאָכמיטאָג אין ביוראָ, זי פֿריינדליך בעגריסען ווי תמיד און איהר איבערגעבען דאָס קליינע פּעקעלע איינגעוויקעלט אין טהייערען זיידענשטאָף און אַרומגעבונדען מיט אַ בלאַה זיידען בענדעלי. קודם־כל וועט זי פֿון איהם לאַכען ווי רעמילט. ווען ער האָט איהר אַמאָל געקויפֿט אַ שענע רויטע בלום און איהר געבראַכט אין דעם ביוראָ — אָבער נאָכדעם ווי זי וועט דערזעהן וואָס אין דעם פּעקעל טהוט זיך, וועט זי שוין נישט מעהר לאַכען, דעמאָלט וועט זי איהם שענקען אַט דעם פֿריינדליכען, דאַנקבאַרען בליק, אויף וועלכען ער האָפֿט שוין אַזוי לאַנג...

וואָס נעהנטער עס רוקט זיך צו דער טאָג פֿון דער ציעהונג, אַלץ שטאַרקער בעשעפֿטיגט זילבער־פֿעלד׳ן זיין פֿאַנטאַזיע, אַלץ זיסער ווערען זיינע חלומות. אַלץ פֿרעהליכער זיין פּנים. זיינע קאָלעגען בעטראַכטען איהם מיט אַ שפּעטיש געלעכטער; די קאַסירערין לאַכט איהם דירעקט אין די אויגען אַריין, די שעפֿס סקירען איהם מעהר ווי תמיד, בעטראַכטענדיג איהם פֿאַר האַלב־משוגע.

זילבערפֿעלד אָבער טהוט זיך זיין אַרבייט ווייטער פּינקטליך און ערנסט. וואָס האַרט איהם דאָס געשפּעט, דאָס געלעכטער, די סעקאַטור — באַלד וועט ער זיין פֿון אויבען און לאַכען פֿון זיי...

דען דאַסמאָל, דאָס איז ער זיכער, מוז זיין לאָז געווינען... דאָס האַרץ זאָגט איהם דאָס און ער איז זיך נישט מעהר טועה. ווי ביי די פֿריהערינע ציעהונגען...

צוויי טעג פֿאַר דער ציהונג האָט איהם פּאַסירט אַן אומגליק. פֿאַריבערגעהענדיג פֿאַר דעם יובילער דערזעהט ער צו זיין שרעק, אַז דאָס טהייערע אַרמבאַנד מיט די צוויי גרויסע גרינע סמאַראַגדען געפֿינט זיך נישט מעהר אין דער אויסלאַגע. זיכער פֿערקויפֿט! גיבט עס איהם אַ ציאַבקע אין האַרץ, און ער פֿיהלט אַ געזאַלצענע טרעהר רינען איבער זיין פּנים... האַלב פֿערצווייפֿעלט דערשלעפּט ער זיך אַהיים... דאָס עסען שמעקט איהם נישט. ער קען קוים נעבען אַ ביס ברויט... סטייטש, דאָס אַרמבאַנד איז שוין געוועזען כמעט ווי זיינס. ער האָט זיך שוין אין דער פֿאַנטאַזיע אויסגעמאָלט. ווי עס וועט בלישטשען אויף דער שענער אַלבאַסטער־ווייסער האַנד פֿון פֿריילין העלענאַ — און דאַ האָט עס איהם אימיצער אויסגעכאַפּט...

ווען דער זייגער שלאָגט דריי פֿיערטעל דריי, דערמאַנט ער זיך, אַז ער מוז שוין צוריקגעהען אין ביוראָ, ווי נישט מיט זיינע פֿיס קריעכט ער אַראָב פֿון די וואַקעלדיגע טרעפּ און ווי פֿערחלומ׳ט געהט ער דורך די גרויסע בריטע גאַסען.

זיין אויג פֿאַלט ווידער אויף דער אויסלאַגע פֿונ׳ם יובילער און צו זיין פֿרייד בעמערקט ער דאָרט אַן אַנדער גאָלדען אַרמבאַנד, צוואַר נישט מיט גרינע סמאַראַגדען, נאָר מיט רויטע רובינען... „זאָל זיין דאָס״, קלערט ער ביי זיך, „רויטע רובינען וועלען אפשר נאָר זיין שענער״ — און ער בעפֿריינדעט זיך באַלד מיט דעם נייעם אַרמבאַנד און שטעלט זיך פֿאָר, ווי די רויטע רובינען וועלען פֿונקלען אויף דער אַלבאַסטער־ווייסער האַנד פֿון דעם ליעבען האַרצידיגען פֿריילין העלענאַ.

מיט אַ פֿיערטעל שעה פֿערשפּעטיגט קומט זילבערפֿעלד אין ביוראָ. די שעפֿס ברומען צווישען די ציינער; „נישט געקאָנט פֿאַרטיג ווערען מיט׳ן מיטאָג״. די קאָלעגען לאַכען פֿערבייסענדיג מיט די ציינער, פֿריילין העלענע אָבער איז בייז; זי האָט געאַרעט בעדאַרפֿט דעם בוכהאַלטער עפּיס פֿרעגען און קען זיך נישט דערוואַרטען אויף איהם. „ווען מען בעדאַרף אייך, הער זילבערפֿעלד, זענט איהר נישט דאָ״, זאָגט זי פֿערביסען...

זילבער־פֿעלד אָבער שווייגט... „וואַרט נאָר, מיין קעצעלע״, קלערט ער, „דו וועסט דיך שוין איבערבעטען איבערמאָרגען. ווען איך וועל מיך ווידער פֿערשפּעטיגען און דיר אַניבערלענגען אָט דאָ אויף דעם פּולט דאָס קליינע פּעקעלע איינגעוויקעלט אין אַ זיידען פּודעלע און אַרומגעבונדען מיט אַ בלוי זיידען בענדעלי״...

דער גרויסער טאָג איז ענדליך געקומען. זילבער־פֿעלד האָט זיך היינט לענגער ווי תמיד געוואַשען, פֿריזירט און אָפּגעפּוצט. ער פֿיהלט זיך אין אַזאַ פֿייערליכער שטימונג, ווי אַ חתן פֿאַר דער חופּה... מיט אַ שטאָלצן זעלבסטבעוואוסטזיין קומט ער אַריין אין ביוראָ און בעגריסט די שעפֿס און די קאָלעגען מיט אַ פֿריינדליך „גוט־מאָרגען!״ מערקווירדיג, ער בעקומט פֿון אַלע אַ העפֿליכע אַנטוואָרט און דאָס בעשטערקט נאָך זיין זעלבסט־געפֿיהל. „דאָס גליק לאַכט מיר שוין פֿון אין דער פֿריה!״ מיינט ער. די קאַסירערין האָט זיך נאָר היינט פֿערשפּעטיגט און זילבער־פֿעלד האָט ווידער זי בעדאַרפֿט עפּיס פֿרעגען, ווען זי איז געקומען, שטעלט ער זיך כלומרשט בייז, זאָגענדיג: „אוי, פֿריילין, איך קען מיך שוין אויך אייך נישט דערוואַרטען!״ — זי ענטפֿערט אָבער מיט אַ פֿריינדליכען שמייכעל: „נו, נו, הער זילבערפֿעלד! זייט נישט בייז, איהר זענט דאָך תמיד אַזאַ גוטינקער!״ אַ פֿיערטען חלק פֿון זיין הויפּטטרעפֿער וואָלט זילבערפֿעלד אַוועקגעגעבען פֿאַר אָט דעם שמייכעל און פֿאַר דעם וואָרט „אַזאַ גוטינקער!״ ער שוועבט אין זיבעטען הימעל...

קוים־קוים דערוואַרט די מיטאָג־שעה... היינט איז די ציעהונג און די נייע בלעטער וועלען שוין ברענגען דאָס רעזולטאַט. ער האָט שוין דעם הויפּטטרעפֿער אין דער טאַש...

עסען מיטאָג ביים שניידער איז היינט נישט כדאַי, סטייטש אַ פֿיערטעל מיליאָן! — ניין, ער וועט געהן אין ערשטען רעסטאָראַן און שוין טאַקי היינט אָנהייבען דאָס נייע לעבען פֿון לעבענלאַנד... אין קעשענע האָט ער נאָך אַ פּאָר זילבערנע מטבעות, דאָס וועט אויסרייכען פֿאַר אַן אַנשטענדיגען מיטאָג מיט אַ גלעזעלע וויין דערצו...

מיט שטאָלצע שריט בעטרעט זילבערפֿעלד דעם עלעגאַנטען רעסטאָראַן, נעמט פּלאַץ ביי אַ טיש אין מיטען זאַאַל, זעצט זיך ברייט אַ ניעדער און רופֿט: „העי, קעלנער, די שפּייזע־קאַרטע!״ דער קעלנער קוקט עפּיס פֿערדעכטיג אויף דעם נייעם גאַסט מיט די אָבגעריבענע הויזען, ער דערלאַנגט איהם מעכאַניש די שפּייזע־קאַרטע און לויפֿט אַוועק צום אַנדערן טיש. וואו עס האָבען זיך געזעצט עטליכע טעגליכע געסט.

זילבערפֿעלד וועהלט זיך שוין אויס אַ גוטען מיטאָג און וואַרטענדיג אויף דעם קעלנער, איהם איבערצוגעבען זיינע בעפֿעהלע, וואַרפֿט ער אַ בליק אויף דער פֿרישער צייטונג, וואָס דער צייטונגס־טרעגער האָט אין דער מינוט אַריינגעבראַכט...

זיין אויג זוכט די נומער 11789 — יאָ, זי איז דאָ, געטראָפֿען, געטראָפֿען — אָבער, אָבער — בלויז דעם קלענסטען טרעפֿער, קוים אָוויפֿיעל. ווי דאָס לאָז אַליין האָט געקאָסט! —

ווי אַ דערשלאָגענער בלייבט זילבערפֿעלד זיצען... וואָס איז דאָ צו טהון... אַזאַ אומגליק, אַזאַ אומגליק — אַראָבגעפֿאַלען פֿון זיבעטען הימעל...

דער קעלנער בעטראַכט דעם נייעם גאַסט; עפּיס מאַכט ער מיענעס, ווי אַ משוגענער. ער איילט זיך נאַטירליך נישט איהם צו בעדיענען און ווינקט איהם בלויז מיט די אויגען, ער זאָל זיך נעהמען דעם וועג...

מעכאַניש פֿאָלגט זילבער־פֿעלד דעם ווינק, דעם אַלטען איבערציעהער אויף דער האַנד שלעפּט ער זיך אַרויס און דערקריעכט קוים צו זיך אַהיים. עסען אַ אָרימען מיטאָג ביים שניידער...

ער קייט און ווייסט נישט וואָס... מעכאַניש בעווענט ער דאָס מעסער, דעם לעפֿעל און דעם גאָפּעל. ער קען נישט לאַכען און נישט וויינען — ער איז גאַנ׳ן אַפּאַטיש...

רעם אנדערן טאג האט זילבערפעלר אפגענומען אין א קאנטאר דאס געלד פאר זיין לאז, האט זיך געקויפט א נייעם אנצוג, א איבערציהער און א הוט.

— שוין גענוג געוועזן אנ'אלטער בחור! — קלערט ער ביי זיך — מען מוז אנהייבען צו טראכטען וועגען א תכלית!

ק—ל.

רעטהזעל.

(די נעמען פון די אויפלעזער ווערען פער־עפענטליכט).

שאך־אויפגאבע.

שווארץ

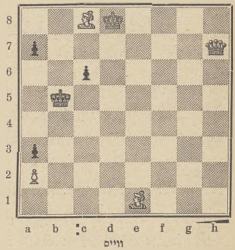

וויים

מאט אין 3 ציגע.

ווארט־רעטהזעל.

נייאויס, גלייכטיר, דערצווי, אונעסט, רייך, שענער.

פון דיעזע 6 ווערטער זאלען צוזאמענגעשטעלט ווערען 6 ווערטער, וועלכע בעדייטען א וויכטיג גראייגנים פון די לעצטע טעג.

Kaufm. Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע מעטארען) האנדעלסקארעספאנ־דענץ, רייטשע שפראכלעהרע, קויפמ. רעכנען, האנדעלס־ או. וועכסעלרעכט, ווארענקונדע, נעאגראפיע, שענשרייבען, וועלט־געשיכטע, עספעראנטא — וועלטשפראכע, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. וו. קאנן יעדערמאנן אהנע בעזאנדערע פארקענטניססע אים ברינפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען — האנאראר מעסיג, — ביי גלייכצייטיגער מיילנאהמע אן 4 לעהרפעכערן,

Stenographie gratis

אנפראגען נור געגען רעטורקארטע, פראספעקטע געגען 15 העל־פראבעבריעפע K. 1.50 פראנקא, ערפאלג גאראנטירט!

Erstes commerc elles Unterrichts-Institut.

Abteilung für briefl. Unterricbl

A WEISSMANN, Podgórze-Krakau JIZ.

Panienka lub uczeń

znajdzie troskliwą opiekę przy intel. rodzinie żyd. w Krakowie. — Fortepian w domu.

Wiadomość w Redakcyi „Judische illustrierte Zeitung", Grodzka 62

Spezial-Verkehr nach Süd-Russland.

N. Katzner, Sped tion u. Kommission

Podwoloczyska, Woloczysk, Brody und Radziwilow

Feste Durchfrachten von und nach Russland.

Export von Holzwolle, Eierkistenbrettern u. Sensenwetzsteinen

Steinkohlen, Antracit und Koks.

Tee in Originalpaketen mit kais. russ. Kronsbanderolle.

פרעמיעם

פאר די אבאנענטען פון דער

„יודישען אילוסטרירטען צייטונג".

א) ווער עס אבאנירט די „יודישע אילוסטרירטע צייטונג" דירעקט ביי דער אדמיניסטראציע אין קראקא ווענ'גסטענס אויף א האלב יאהר, אריינשיקענדיג דאס געלד אים פאר'ויס, בעקומט די נאכשטעהענדע 15 העפטע פון דעם בעריהמטען, האכשפאנענדען דעטעקטיוו־ראמאן „מאקס שפיצקאפף" (יודישער שערלאק האלמעס), וועלכע קאסטען צוזאמען 3 קראנען, בלויז

פאר 1 קראנע.

יעדעס העפט ענטהאלט א גאנצען אפגעשלאסענע האכשפאנענדע ערצעהלונג, קיין פארזעצונג, מיט א שענער אילוסטראציע.

די העפטע ענטהאלטען פאלגענדע ערצעהלונגען:

1) נערויפט צו דער שמד...
2) באנקנאטען פעלשער.
3) עלילת דם...
4) א רעטהזעלהאפטער מארד.
5) דער שמוגגלער...
6) דאס געפעלשטע טעסטאמענט.
7) דער שפיאן.
8) דער מערבען הענדלער.
9) דער באנק־איינברעכער.
10) די קינדער־מערדערין.
11) דער טוידטען־גרעבער.
12) דאס געהיימניס פון א מיליאנער.
13) די דערטרונקענע כלה.
14) דער מיסיאנער.
15) די נאכטוואנדלערין.

ב) אנשטאט דיעזע העפטע קען מען אויך בעקומען די פאלגענדע וויכטיגע ספרים פון דעם בעריהמטען יודישען געלעהרטען דר. ש. רובין:

א) **תהלת הכסילים,** ב) **ספור יצירת העולם,** ג) **שני לוחות הפילוסופיה.**

וועלכע קאסטען 4 קראנען, בלויז

פאר 1.50 קראנע.

ג) ווער עס אבאנירט די „יודישע אילוסטרירטע צייטונג" **אויף א גאנץ יאהר** און בעצאהלט אים פאראויס, בעקומט ענטוועדער די 15 העפטע מאקס שפיצקאפף אדער די ספרי דר. רובין

גאנץ אומזיסט.

די אבאנענטען ברויכען נאר צו שרייבען, וועלכע פרעמיע זיי ווינשען: האלב יעהריגע אבאנענטען ברויכען גלייכצייטיג צוזושיקען דאס געלד פאר דער פרעמיע.

אגענטען

אויפצונעהמען

אבאנענטען

און

אנאנסען

ווערען געזוכט.

גרויסע פראוויזיאן.

זיך צו מעלדען ביי דער אדמיניסטראציאן פון דער יודישען אילוסטרירטען צייטונג אין קראקוי.

Drukarnia

Józefa Fischera

w Krakowie - Grodzka 62

Staranne i szybkie wykonanie

wszelkich robót drukarskich.

Ch. S. Fränkel

WIEN, I., ROCKGASSE 10

STEPPDECKENFABRIK

Bestellungen aus der Provinz werden prompt ausgeführt.

Najpopularniejsze tytonie

tak zwana „SIEDEMNASTKA“

(Feiner Herzogowina Rauchtabak) paczka 34 halerze.

i tak zwana „TRZYNASTKA“

(Mittelfeiner türkischer Rauchtabak) paczka 26 hal.

Te dwie odmiany tytoniu w równych częściach zmięszane dają doskonałą mieszankę. — Bardzo smaczną jest w paleniu i nadaje się znakomicie do tutek „Noris“ oznaczonych literą **N**

Również nadzwyczaj smaczną jest w paleniu ta mięszanka w bibułkach cygaretowych

„POBUDKA“ wyrobu fabryki „NORIS“

Mr. W. Bełdowskiego w Krakowie.

Cena: „POBUDKA“ w książeczkach . . . . 4 halerze

w opakowaniu patentowem. . . . . 6 halerzy

Zwolennikom kręconych papierosów zwracam uwagę na bibułki „POBUDKA“.

Przestańcie pal ć przeźroczyste bibułki.

Do nabycia w handlach i trafikach.

Kalman Weinberger

krawiec męski

KRAKÓW, KOLETEK 4

Telefon 140.

איבערנימט די אויספיהרונג פאן
ועמטליכען הערענקליידערן לויט
דען נייעסטען פאסאנען צו
אללער ביללינסטען פרייזען.

Billiger unmöglich!

Eine Nickel Rement Taschen Uhr «Syst Roskopf Patent» mit eleg. Kette und Anhänger **K. 8.50 h.**

3 Stück — 9 K. 50 h.

Versendet per Nachnahme

Michael Horowitz

Krakau, Dietla 57 .Oest.

Cataloge Franko und Gratis.

ERSTE GALIZISCHE

METH-BRAUEREI

mit Dampfbetrieb

A. S. SPIRA, Podgórze-Krakau

Telefon Nr. 694.

Empfielt vorzüglichsten Doppelt-Meth sowie alten Boutellen Meth zu aussersten Preisen.

Probesendungen in eleganten Blechflaschen a 4 Liter.

Nr. 1. um K. 5. Nr. 2. um K. 4. Franko jeder Post,

Fur Wiederverkaufer Vorzugs-Preise.

אנאנסען

אין דער

„יודישען
אילוסטרירטען
צייטונג“

האבען דען
גרעסטען ערפאלג.

„שטראהלען“.

ליטעראַרישע זאַמעלביכליך רעדיגירט

פון גרשם באדער אין לעמבערג.

דאס ערשטע העפט איז שוין ערשיענען מיט פאָלגענדען אינה...: א) נ. ב.: „טשערנאָוויץ“. — ב) ל. קאבדין: דער אייבינ... יוד. ג) השריק: א פארטזעצונג פון דער מאַמע. — ד) נ. באדער: זשורנאַליסטען (א סצענע אין איין אקט). ה) ש. י. אימבער: אקקאָרדען (געדיכט). — ו) משה פערנהאף: צער־שלאגענע געדאנקען (סקיצען) — ז) יעקב מעססעל: נאכב־געדאַנקען (געדיכט).

פרייז 30 העללער (18 קאפ׳).

די „שטראַהלען“ וועלען ערשיינען 4 מאָל אין יאָהר און קאָסטען אים אבאנאמענט 1 קראָנע, (50 קאָפ׳) גאנציעהריג.

דאס צווייטע העפט ערשיינט ר״ח אדר (אויף פורים) ווער עס שיקט איין א גאנציעהריג אבאנאמענט ביז 15 פעבער און איז מוסיף 20 העלער (15 קאפ׳) אויף פארטא, בעקומט דעם „יודישען פאלקסקאלענדער“ תרס״ט אלס פרעמיע גראטיס

אדרעסע:

Gustaw Bader, Lemberg, Sonnengasse 27.

Zjednoczone austryackie akcyjne towarzystwo żeglugi parowej

AUSTRO-AMERICANA

Regularna i bezpośrednia komunikacya

z Austryi do Ameryki, Kanady i t. d.

Trzymajmy się zasady: „swój do swego“!

Kto więc chce jechać, niech się uda tylko do firmy krajowej:

Jeneralna Ajencya dla Galicyi i Bukowiny i sprzedaż kart okrętowych

Goldlust i Sp.

Kraków ul. Lubicz 7, (naprzeciw dworca kolejowego).

Lwów, ul. na Błonie 1 2.

Czerniowce — Brody — Nadbrzezie — Podwołoczyska — Szczakowa.

oraz wszystkie prowincyonalne ajencye.

Jedyne towarzystwo żeglugi, upoważnione reskryptem ministeryalnym z d. 30. kwietnia 1904 bo 1. 21903 do ustanawiania ajentów i reprezentantów we wszystkich miejscowościach Austryi.

Zastępstwo Austryackiego l p. „Lloydu“.

„Варшавское книгоиздательство Я. Мерецкій, Варшава, Медовая 12“

„WARSZAWSKA KSIĘGARNIA NAKŁADOWA“

J. Merecki, Warszawa Miodowa 12.

„ווארשאויער פערלאגס — בוכהאנדלונג“

י. מערעצקי, ווארשוי מיאדאווא נר׳ 12

אנגרא און דעטייל פערקויף, אויך עקספעדיציאן פון אללערליי צייטונגען, זשורנאלען, הומאריסטישע שריפטען, ראמאנען און העפטען, אינלענדישע, אויס־לענדישע אויך פעטערסבורגער און מאָסקויער.

א פיליע פון די צייטונג „נאווא רוס“ און אנדערע.

צו בעקומען אויס׳ן לאגער פערשיעדענע אללעראַרטיגע בעלעטריסטישע היסטא־רישע ראָמאנען, ביכער, קלאַסיקער, אויך ווערטערביכער, אין רוסישע, פּאָלנישע, דייטשע פראנצעזישע און ענגלישע שפּראכע.

מיט דעם גרעסטען ראבאט.

אנג א פערקויף פון פערשיעדענע אַרטיסטישע פאסטקארטען צו זעהר בילינע פרייזען.

מאדעלן און לעהרע ביכער פיר: חוראַזניקעס, מאליארעס, שלאָסערס, טישלערס, בוי־מייסטערס, עט דעקאראציאָנס געשעפטען.

ספעציעלע אבטיילונג לעהרע ביכער פאר אינזשיניערע מעכאניקער, רענטיסטען, דאקטוירים, אפטייקערס, וועבער־מייסטער, קונסטאנשטאלטען, דרוקעריין, ליטאגראפען, צייכנער א. ז. וו.

פיליאלע אין לאָדז: פּרזעיאזד נר׳ 16

Telefon Nr. 484 ✻ Unternehmung für elektrische Beleuchtung & Kraftübertr gung ✻ Telefon Nr. 484.

Ing. Rudolf Popper, Krakau, Florianigasse 47.

Bau elektrischer Zentralstationen jeder Art und Grosse für Beleuchtung & Kraftübertragung. Komplette Einrichtungen für Fabriken, Gruben, Mühlen, Ziegeleien, Dampfsägen, Raffinerien, Brauereien, Landwirtschaften, Hotels, Villen, Palaste etc.

Bau von Schalttafeln für alle Stromarten.

Fabrikation von elektr. Starkstromapparaten für Specialzwecke.

Grosstes Lager elektrotechnischer Installationsmaterialen, Dynamomaschienen, Elektromotoren; Ventilatoren, Bogenlampen, sowie aller Art moderner Beleuchtungskorper.

Projekte, Kostenanschlage und technische Beratungen auf Verlangen kostenlos.

Linoleum Wachstuch Wasserdichte-Stoffe zu sehr herabgesetzten Preisen

liefert in reichster Auswahl

M. H. Reinhold, Krakau, Grodgasse 69.

Linoleum und Wachstuch „En Gross" „Export" & En detail

Bevor Sie um ein Personal, Hypothekar o. Real

DARLEHEN

ansuchen

Verlangen Sie kostenlos Prospekt

MELLER L. EGYED

BUDAPEST,

VI. Podmaniczkyutcza 57.

Telefon-Interurban 46—51.

Najtaniej

poleca

w Krakowie

Grodzka 47

B. BERTRAM

swój fabryczny skład zegarów ściennych, pendułowych i budzików oraz biżuterye w złocie, srebrze, double ameryk. i chińskiem srebrze.

Gramophony i płyty

w wielkim wyborze na składzie jakoteż na spłaty

ceny bardzo umiarkowane.

PIECZĘCIE KAUCZUKOWE

DRUKARNIE DOMOWE, SZYLDY, NAPISY EMALIOWANE i ODLEWANE

WYKONYWA

ALEKSANDER FISCHHAB

KRAKÓW GRODZKA 50

Maszynki do strzyżenia włosów

po Kor 3.80 h.

poleca

Skład towarów żelaznych i stalowych

Bernard GRESCHLER, w Krakowie

UL. GRODZKA 43.

ZAKŁAD WODOLECZNICZY i SANATORYUM

Spec. chor. nerwowych Dra B. Kupczyka

Kraków, ul. Szujskiego 11.

Wodolecznictwo parnia, kąpiele gorące powietrzne, swietlno-elektryczne, wodo-elektryczne, gazowe nasycane ciekłym kwasem węglowym (nauheimskie), sztuczne kąpiele mineralne, ciepłe wanny. — Elektryzowanie wszelkiego rodzaju. Masaż ręczny, wibracyjny, elektryczny. — Leczenie dyetetyczne, tuczne. Pokoje dla chorych:

Wsazania: Choroby układu nerwowego, żołądka, jelit reumatyzm, niedokrewność osłabienie ogólne, otyłość, skaza moczanowa, cukrzyca. Choroby serca i naczyń krwionośnych.

WODOCIĄGI - ŁAZIENKI - KLOZETY -

Musgravego Dauerbrandy PIECE KAFLOWE

J. MEISELS, KRAKÓW

Telefon 163. KARMELICKA 6. Telefon 163.

Przedsiębiorstwo dla dostaw budowlano-technicznych i zakład instalacyjny

(Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością).

Urządzenia gazowe Żerandola piece i kuchnie gazowe.

Wydawca: M. Fischer. — Odpowiedzialny redaktor: J. Kreppel. — Drukarnia Józefa Fischera w Krakowie.